په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

لیکوال: پوهنیار محمد شاپور "احمد زی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوگر ولایت د سرخ آب په کلي کې زېږېدلي.
خپلې لومړنۍ زده کړې يې د سرخ آب په متوسطه او بیا د عامې ادارې له مسلکي لیسې څخه فارغ شوئ دئ.
لیسانس او ماستري يې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګي څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستیو کې د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د پښتو څانګي په علمي کدر کې د استاد په توګه مقرر شو.
په ۱۳۶۴ کال کې ننګرهار پوهنتون ته تبدیل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د رئیس او استاد په توګه یي دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بیا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استرالیا ته مهاجر شو.اوس په استرالیا کې د ژباړن او ترجمان په توګه کار کوي.

او دا هم د لیکوال د غزل یوه بیلګه :

دئ فساد رشوت روان په ادارو کې
نشته رحم د کاتب رئیس په زړو کې
خداي د مکره د چارواکو سره کار بند
خلاص به نشي هم په میاشتو په کلو کې
که ترې وپو ښتې دا کار مې څنګه کیږي
وایې ته پیسې ډالر لرې جیبو کې
که پیسې وي خلاصوو د کار په منډه
بې پیسو د څنډوو ډېر په وعدو کې
هم دې لېږو له یوه دفتره بل ته
تر څو ستړی شې په تلو او په راتلو کې
یا خو دا چې به له چانه پیسې پور کړې
یا خو نه خلاصیږي کار نژدې وختو کې
دلته حق دئ خوړل کیږي د بې وزلو
نا حق حق دئ احمد زیه په پیسو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه

١ - سريزه ١-٧
٢ - دشعرونو مجموعه ٨ - ٧۴
٣- داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله ٧۵ – ٧٧
۴- نتيجه ٧٨
۵- ٧٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱ تر ۱۹۱۹ کال پورې سراج الاخبار دافغانستان په مطبوعاتو کې ستر رول لوبولئ دی. اوډېرشاعران اولیکوالان یې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوې دیموکراسۍ لارښوونه کړې ده ، په ټولنیزبدلون کې یې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راویښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسیره شوي وو. په دې ډول دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته ډېرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکې دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرټوټې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکولان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسي نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه یې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دورې یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرونه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه یې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې یې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړې اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤسسینو څخه شمیرل کیږي، چې ظاهراً یې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې ښه پوهیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې خښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروااوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه یې ستایله ، خلک یې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته یې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک یې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه یې کوله، خلک یې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستایونکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتلوکي سره متحد وو. اوټولو ليکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړئ دئ .

غلام محی الدين افغان کومی ليکنې چې کړي، اويايي چې کوم شعرونه ويلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسيم کړئ، چې يوه واقعي بڼه يې لرله يعنی ژوند يې په حقيقی توګه په خپلو اثاروکې ترسيم کړئ دی، چې داخبره موږ دده په ځينو شعرونوکې وينو.

غلام محی الدين افغان کوم شعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاريخ په سراج الاخبارکې نشرشوئ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنيز اختلافونه شته، چې يوه طبقه يې د بلې طبقې پرضد دريږی ،اوپه ټولو مسايلو کې اتحاد اويووالی نشي کولای، يعنې يوه طبقه يوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنيز اختلافونو درک کړي اودايې څرګنده کړې ده چې دازادی اواستقلال د ګټې له پاره هم ټول افغانان په يوه سنګرکې دربدلای نشي نو ځکه يې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بيان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعيت موخپل ديوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرد ه خپل يو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنورۍ په ۱۷ تاريخ په سراج الاخبارکې دده يو شعردترجيح بند ذوالقافيتين ترعنوان لاندې نشر شوئ دئ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعيتونه يې په کې ترسيم کړي دي دخلکو ژوند يې په ربښتيني ډول ترسيم کړئ چې داشعرپه دې ډول پيل کيږي:

موږ بنه تعليم يافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنياکې اقتدار
هم به زموږ وای ډېر همت په ټول کفار
کل جهان دی رسيدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ترجیح بند ذوالقافیتین کې غلام محی الدین افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبیرته پاتې والي عوامل په۳۵ بیتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بیسوادي ، فقر، غریبي اوبیچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسینوعلوموسره دخلکونا اشنایي، دملت دزراعت بیرته پاته والی، اوله ابتدایي وسایلو څخه په زراعت کې کاراخیستل ،دنوروملتونو دزراعت پراختیا اوپه معاصر تخنیک سره له لږ ځمکې څخه دډېرحاصل اخیستل، په نورو هیوادونوکې اوداسې نورمهم پرابلمونه شرح کوي . ددوی په دې حالت باندې لیکوال افسوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ویجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشیني دغه ویجاړحالت سره یوکوي اوموضوع ترسیموي.

پو هاند عبدالحی حبیبي څو کاله پخوا دغلام محی الدین افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې لیکلي وو:

،.... شپیته کاله پخوا زمانه درپه یاد کړئ ،هغه وخت چاپښتوشعرنه وایه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پیروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښتی وواودبڼو په غشي په ژوبل وو، دشعرموضوع اومحتوی یوزرکاله دغسې راغلي وه، اوخلک هم په دغه لارتلل یو وارنابېره غلام محی الدین افغان دشعرمجرا بدله کړه، اوپه ۱۳۳۳ هـ ق کال کې یې په سراج الاخبارکې دکوم خیالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ اوهلال ابرودستاینې پرځای دوطن په حقیقی دلبرپورې داسې بدله وویله :

زړه زما ډک دی له مینی دوطن
خپل وطن ماته عزیز دی ترخپل
تن

داموضوع اوس موزته نوې نه ښکاري، اوښایي چې ډېرځلمي یې دبیان یوفرسوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه یې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوي اوښایي چې شاعربه دپخوانی خیال اودزاړه مکتب پیروان ډېرغندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زمیني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نېټه دمحمود طرزي په مديريت دســراج الاخبار مشهوره جريده نشر شوه. عبدالهادي داوي چې په هغه وخت کې دحبيبې دمکتب شاګرد وو، دغې جريدې ته دطرزي په غوښــتنه انتخاب شــو اودده ســره درې تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودين ، فيض محمد ذکريا ، اومحمد بشير هم سراج الاخبارته ولېږل شــول. داوي دجريدې دمحرروظيفه اجراکوله، اوهم يې داردوژبې نه ســراج الاخبارته مضــمونونه اومقالې ترجمه کولې، په ســراج الاخبارکې دداوي فعاليت ادامه درلوده ترڅو چې په ۱۹۱۸ کال کې داميرپه امربندی شو. داوي دمحمود طرزي تکړه شاګرد اوفکري ملګرى وو. چه دهيواد دترقي له پاره يې دهغه وخت په ســياســي اوادبي مبارزه کې مهم رول په غاړه درلود . دى دخپلې ورځپاڼې په تولنيز ارزښت ډېر ښــه پوهېده نوځکه دهغه ســتاينه يې په يوه مثنوي کې بيان کړې ده چې د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاريخ خپورشو چې مطلع يې داسې ده:

اخبـارهرملـت تـه جـانـه
ضــروري ده وا وره مانه
دملـت منــافـع غـواړي
پـرغـمــودمـلـت ژاړي

همدا ډول په همدې ګڼه کې داوي دخپلې مورنۍ ژبې په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندې يوبل مثنوي شعرلري چې دالاندې څوبيتونه يې د نمونې په توګه را اخلم:

پښــتـو ژبــه شـــريـنـه
هـم فصــيـحــه هـم متـيـنـه
قـواعـد يـې خـوارښـــه دي
قــواعـديــې هـم لـړنــه دي

داوي که په دې شــعرکې له يوې خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنۍ ژبې موثريت اواغيزه په ګوته کوی، نودبلې خواڅخه داشــعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چې پښتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتيا اوترقي له پاره اساسا مساعده نه ګڼله، په هغه زمانه کې يولږ داسې کسانو فکر کاوه چې دغه ژبه د وولسونوترمنځ دښــه افهام اوتفهيم وسيله نشي کيدای، ځکه چې قواعديې ترژبني قانون لاندې نه راځي. دغې مهمې کلتوري مسئلې

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داســـتقلال دګټلو نه پخوا ډېرو مترقي شـــاعرانو اوليکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صـــالح محمد په خپل پښـــتو مکتوب کې دپښـــتو ژبې په تاريخي بدبختۍ وژړل ، نوعبدالهادي داوي په خپل مثنوي شـــعرکې دخپلې مورنۍ ژبې ســـتاينه وکړه، اوهمدا وايي چې فارســـي شـــعرهم لري، ولې هغه دپښـــتو هم پايه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه ځرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شـــلمې پيړۍ په پيل کې دافغانســـتان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جريدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښـــتو ژبې مســـئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاســـت) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په ارياپي توب يې مطالعات پيل کړل. ددې ليکنې نه وروسته پښتو ځيرنې له يوه کال څند سره مخامخ شوې، ولې په ۱۲۹۳ کال کې بياله سـره پيل شـوې. دهمدې کال دسـرطان په ځلورمه دسـراج الاخبارپه شـلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودين داسې وليکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرميشود چون همواره مساعی درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبار افغانيه اين شما ره وشماره های بعد خود را بزبان ملي خودنيز تزئين ميدهد.،،

دسـراج الاخباردمطالعي نه معلوميږي چې په هغه جريده کې دپښـتو شـپږکلنه ونده، اګر چې دومره زياته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښـتونشـراتوله پاره دپښـتو ژبې په تاريخ کې، ديوه نوي فصل په حيث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وتړل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ۱۳۹۶ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نيسي :

،،ادبيات ملي، فارســـي ،افغاني هرقوم بزبان خود وهرزبان به ادبيات خود زنده است.،،

ددې دورې بل مشهورشاعرمولوي صالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل سـره مقايســه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخيالونه هيڅکله نشـــي هيرولای، اوکه په ژوندکي خوشـــبخته وو نو هغه وخت وو چې ازاد وو، دسيالانو سره سيال وو، په دې شعرکې دانګريز داستعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړی جهانی جنګ چې ټول بشـــريت يې تهديداوه، دی په خپل مثنوي شـــعرکې ترســـيموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپايي جګړه مار اواســـتعماري قوتونه په کې راګيردي، ، د د ه په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې يوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتايني موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو اوهنرمندانوپه اثاروکي په ډېروقوت سره ليدل کيږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو داديب لقب ورکړ، اوهغه يي ديوه ملت له پاره دومره ضــروري وباله لکه ودوجود له پاره وينه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ کال دعقرب ۲۸ گڼه کې دسراج الاخبارپه ستاينه کې داسې وليکل :

دا اخباررنگين گلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاريي زه يم ولي گلزارنــه
دی

په سـراج الاخبارکي بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمې پيړی په پيل کې مطرح وه هغه دملي ادبياتو موضــــوع وه، په هغه وخت کې لکه څنگه چې محمودطرزي په يوه نقل قول کې وليدل شوه، دملي ادبياتو نه مقصد فارسي اوافغاني يعنی پښتو ادبيات دي . په هغه وخت کې دفارســـي ژبې له پاره کوم تشـويش موجود نه وو، څکه چې ډېرې پيړی دري رســـمي اواداري ژبه وه ،اوهلته ددې ژبې لـه پـاره کـارکيده. ولې دافغاني ژبې دادبياتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه کلونو کې په افغانسـتان کې مطرح شوه. په همدې کلونو کې داوي دخپلې ژبې ستاينه وکړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصيف کې يومکتوب وليکه چې څوجملې يې دادي :

،،.... هغه تاثيرات چې په خپله مورنی ژبې کې وي په بله ژبه کې کله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي کړې ده ، لوی ســبب يې دادی چې ټول علوم يې په خپله ژبه ترجمه کړي، څکه چې تحصيل پرې اسان شوئ دی ...،،

غلام محی الدين افغان دســـراج الاخبارپه ۲۳ گڼه کې يوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپورکړئ دی :

يواعلان په پښتو کې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادی چې زموږ مبارکه ژبه رواج پيداکړي، اوهرڅوک دې په دې باب کې دترقي دپښـتو ښــه ښــه مضــامين په افغاني کې وليکې، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبوروکوم که څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو کې وليکي اودسراج الاخبار مدير صاحب ته دې راوليږي، که بنده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه له خوابه عاجزشـــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شپږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له یوې خوا دپښـــتوژبې او ادبیاتو ته پر اختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزیاتی پیســـې وې. چې څه مود ه وروسته عبدالسلام ددې اعلان په ځواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې یې دپښتو ژبې توصـــیف کړئ چې موږیې دشـــعر دنمونې څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې یو تکړه شاعروو.

داوو څوټکې چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیرې له ماڅخه په کوم ځای کې سهوه او اشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لو ستونکي ما خپلې سهوې او اشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســـراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښـــتو شعرونه راټول او د یوې ټولګې په توګه یې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دوهمې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلووختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پاڼو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســـراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شـــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســـوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـــعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوښایي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تایپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دو همه برخه

دسراج الاخبارڅخه راټول شوي شعرونه

دریم کال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش کال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۶-۷

دا څه عجب دوران دی چې راغلی پرافغان دی
رنګا رنګه ترقي ده څه عجب محبوب عنوان دی
وقت دعلم اوهنر دی بې قیمت رایګان دی
قسماقسم معارف دی نوردعلم درخشان دی
دهرعلم مدارس دی هم تحصیل په دېراسان دی
داله کومه سویه موړکي چې ظاهر اونمایان دی
پخوانه وو اوس پیداشو مګر فضل دسبحان دی
داخوعصر دسراج دی چې افغان ټول په روښان دی
عجب عصر دی جانانه چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
هرسړی اخته په علم که دهقان اوکه چوپان دی
صنایع اوبدایع دي وقت دعلم اودعرفان دی
پښتانه کیږدۍ نشین وو مردهغه چې نوم یې خان دی
اوس همه سوباخبره چه دعمر قیمت ګران دی
له عالمه باخبر شوه چه خورا لوی داجهان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـورعـالـم هـم خـورا ډېـر دی   نـه تـنـهـا عـالـم افـغـان دی

تـه سـراج اخـبـارتـه ګـوره   چې دملـک پـه تن کې جـان دی

ځـونـه نـفـعـې دې ظـاهـرې   چـې بـې ژبـې دې ګـویـان دی

بـې خـبـريـې بـاخـبـر کـړه   لـه عـالـمـه چې ځـه ان دی

هـرسـړی عـبـرت پـه اخـلـې   چې زه څوک يم څه مې شـان دی

ديـن دنـيـا دواړه پـه کـې دي   ګـهـربـاره درافشـان دی

پـه ايشـيـا کې مـثـال نشـتـه   رشـک اوردانـګـلـسـتـان دی

تـې مـديـرصـاحـب تـه ګـوره   محـمـد بيـګ طـرزي افـغـان دی

شـه مـديـر بـاتـدبـيـردی   دهـرعـلـم ګـويـا کسـان دی

څـه حـاجـت دی وبـيـان تـه   چـې اخـبـاربـه نـمـايـان دی

دالـومـړی اخـبـاردی وروره   چې افغـان ټول پـه روشـان دی

تـولـی رانـيـسـی پـه خـپـلـه   چـې قـيـمـت يـې ډېـرارزان دی

پـه تـش ديـديـې قـانـع نشـې   ځـان پـه پـوه کې خوراګران دی

بيحـاصـل يې ګمـان مـکړی   قـدرمـنـد پـرقـدرد ان دی

اوس بـيـا نـورعـلـی نـورشـو   پـه پښـتـو چې دې ګـويـان دی

جـانـه څـه عـجـب دوران دی   چـې راغـلـی پـرافـغـان دی

خـپـلـه ژبـه مـوچـاپـيـږي   عـنـايـت دپـاک سـبـحـان دی

شـه شـيـريـنـه پښـتـو واوره   چـه مضـمـون پـه ډېراسـان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم خپل ژبه مې خپله شعرګران اوکه اسان دی
زه شاعر نه يم دلبره خاص مطلب زمابيان دی
زه عاشق دخپل وطن يم بلې حب ددې ايمان دی
په خپل ملک خورانازيږم نارې کړم څومې توان دی
زه صالح غلام دشه يم پرما ډېرده احسان دی
تربيت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی
زی نصرت غواړم له خدايه څوطاقت اوڅومې توان دی
ډېرامید لرم ودې ته څه مو زوړ اوکه موځوان دی
شه په صدق دوعا وکئ وپادشه ته څو په توان دی
ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی
علم دوست هنرپروردی بې له شکه قدردان دی
مراتب دې خدای کې لوړې ترابده څواسمان دی
پردښمن دی غلبه وی څوزمين واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبارهرملت ته جانه ضروري ده واوره مانه
دملت منافع غواړي پرغمو دملت ژاړي
احتیاج دخپل ملت رفعه وی په لږ لګ مدت
معارف کي صنایع کي په ثروت کي بدایع کي
په ادب کي سیاست کي فلاحت کي تجارت کي
دپرمعقول بحثونه کاندي دملت د مخ دوراندي
ورکوي دوی ته ترغیب دعلومو دا ادیب
دا اغیار روخیانت دی ښکاره کي پرملت
فریبونه یي ښکاره کي عالم کي نداره کي
په مقصد یي ملت پوه شي داتمام امورپه پوه شي
په تعلیم اوتجارت کي زراعت وفلاحت کي
په ادب اواقتصاد کي اخبارات یي ښه ازاد دي
کوته داچي داخبار منافع دي بي شمار
درشي اخبار اخلاق اتحاد اواتفاق
ای زما پښتنه وروره ای دمادستركو توره
هغه علم چي خرخیږي هرسړی ورته رسیږي
هغه دی دغه اخبار رانوکي کره تلوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دنیا کې شاوخوا هر ملت ګوره جدا

په زوریې اخبارات دی په لکویې مطبوعات دي

زموږ په ملکې یواخبار دی درافشان اوګهربار دی

په صورت کې هم یکتا دی معناء هم دی په همتا دی

خدایه دي لري ژوندی چې ملت سي په ژوندی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

۲ نوامبر.

رنګا رنګ انقلابات دي قسما قسم اختلافات دي

هرملت وهردولت اخلي نفع دفرصت

چه فرصت پیداکي یاره انتقام اخلی بې واره

تیردروکالوته نظرکه په احوال یې ځان خبرکه

چې فرصت مندوکفارو څی ونکړوپه موږخوارو

بیاپه موږمسلمانانو څه ونکړوکافرانو

زړه موخوږ په مراکووو چې وروم ته بشه بازووو

پرمصریانو موږ له دزړه وینه موخوږله

چې ناله ایطالویانو یورش یووړپرطربلیسیانو

زړه توکړتوکړپه دی وو رشکي رشکي سر ی پرې وو

چه داڅه وشو ناګه فضل ته وکي الله

یواړرږغ شو چې روسیانو چپاویووړ پرایرانیانو

په زړوعالم یې مړکي په ظلمت یې ملک ککړکي

په سوو سری یې مرئ کړی مخ په توریزې یې پرې کړې

پرزخمی زړومالګی پاش شوې پرې موغوشي لکه اش شوې

په ګرداب کي دحیرت تولـه دوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو   چه علاج یې ډېر محال شو

موږ په دې ناورین اخته وو   فکرزن جګرسوخته وو
چې داخه وسورحمانه   ته قادرېې ای سبحانه

طراباس موبالکل هیر سو   چه دا خرس روسی راتیرسو

مراکو اومصر دواړه   غم یې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو   دحیا طناب یې پرې شو

موږپه دې غمواخته وو   فکر زن اودل سوخته وو

چه داخه بلا شوه پیښه   الامان ددې له نیشه

بیا ناری سوی چه بلغار   سوه راپورته دبل غار

پرتوکانو یې حمله کړه   شي په خپل ځانو اخته کړه

صربیانو یونانیانو   همه یورش یوور پوترکانو

څودولته سره یوشو   ډېرترکان په میان کې لوشو

الحاصل چې په اضرار   رسولی بیشمار

لاهنوز متوجه دی   په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محکموینه   چې اسلام ونړوینه

وتخریب ته داسلام   توجه لري مدام

خپله لوګوله یې بولی   یوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس   پورته که شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری که   بیا زاری په عاجزی که

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چـه ای خـدایـه تـه قـهـاریـې کـه رحمـان یې بیـا جبـاریـې

کـفـاردیـقـرتـرحـده تـیـرکـه شـــپـه و ورځ یې موږ برې کـه

تې پـه خپـل میـان کې اختـه کې عـداوت پـه شـــه پختـه کې

چـه یې موږشـــو بـالکـل هیر پـه خـپـل ځـان اختـه وې ډېر

مـوږددي ګـوروســـیـلـونـه دوی هـمـیش کـوی جـنـګـونـه

او ومـوږتـه تـوفـیـق راکـې شـــه اخلاق تـه را اعطـا کې

چـه طـاعت دی پـه رښـتـیا کړو عـبـادت دی بـی ریـا کـړو

پـه خپـل میـان کې متفق شـــو یوپربـل ســـره مشـــفق شـــو

تـه هـمـت وغـیـرت راکـې تـه قـوت ونصـــرت راکـې

تـه موشـــه کې کـه معیوب یو بـرې راکې کـه مغلوب شـــو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره خلورم کال محرم ۱۳۳۳ ۲۸ عقرب ۱۲۹۳ صفحه ۷

۲. نوامبر

تقريظ

داخبـاررنګين ګلزاردی اخبـارنـه دی چې هزاريـی زه يم ولـی ګلزارنــه دی

علم زده کړه ګوره جهل په کارنه دی که دپلاردی چې جا هل دی په لارنه دی

کــه بی علمــه خبرداردی بی خبردی که هوښــــيار دزمانی دی هوښــــيارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښـه ده پـه ګرمی ده دی بـازاربـل بـازارنــه دی

که ســـود ا کړی دوکانداره علم ګوره بـــالانصــــــافــه ترده بـل دوکـانـدارنــه دی

خوار هغه شـــي چه دعلم نه غافل شـــي چــه دعلم دولـت مومی بيـا خوارنــه دی

کافران ګوره په علم جهانګيرشـــول مـــاوتـــالـــره دانـــنـــګ وداعـــارنـــه دی

مړه ويده دواړه يو رنګ وی په غفلت کـــــــــــــــــــــــې مړيــه بولــه هرســــړی چې بيـدارنــه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشــــته کــه زمـری څـوک خـونـخـواربـولـی خــــــونــــــخــــــوارنــــــه دی

موافق دزمـــانی ســـــره رفتـــار کړه مخــالف دزمـــانی شــــــه رفتـارنــه دی

زمـانـه وی کلـه ګرمـه کلـه ســـرده تـل ترتلـه پـه چمن کې بهـارنـه دی

که فلک دغيرپه کام شــه غمګين مشــه پـه دی ژرنـده هميشـــــه دچـاوارنـه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې نه اوری دترکوله وصـــاله   څو چیچلی یې دزلفو پــه مــارنــه دی

مســـتغني زه دمین په خپل ګفتار کړم   ســـتاپه شـــان ګفتاردهیڅ چاګفتارنه دی

مســـتغني یم زمــا نوم عبـدالعلي دی   زه پښـــتون یم په بل قوم مې څه کارنه دی

فارســي شــعرمې مشــهوردی په جهان کـــــــــــــــــــــــــــــــې   په پښـــتو ژبـه مې شـــعرشـــعارنـه دی

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حیدرتقریظ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

په کابل کې چې اســـتيژی بار به وړی دصـــندلی   که له لوژی کيژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پيزارنه وی   خورا شــــه اولوی تلتــک بــه رغوی دصـــــــــــنـــــــــــدلــــــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لويشت په لويشت داکمکی وی   لس پــه لس کې لوينغری پــه جوړوی دصـــــــــــنـــــــــــدلــــــــــــی

لــه اولــه بــه دقــوس تــراخــره دحــمــل   پنځـه مياشـــتی پـه کـامـل تعظيم کوی دصـــــــــــنـــــــــــدلــــــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظيم نعمـت دی   څه شـــه خوند که تودې شـــپی اومرکې دصـــــــــــنـــــــــــدلــــــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفحه ۷

تــه کــره دځــمــکــي ګــوره نـــظـــروکـــه زمـــا وروره
ځــه عــجـــیـــبــی اوازی دی رنـــګـــا رنـــګ نـــنـــداری دی
عــالـم تـولـه دی پـه شـــورکـي مرد وزن پـه شـــورمـا شـــورکي
دبـــعـضــــومـــخ تـــرقـــي تـــه دبـــعـضـــــو داوپســـــتـــی تـــه
ځـیـنـی نـورمـلـکـونـه نـیسـی ځـیـنـی خپـل ســـاتـلای نشـــي
بعضـــو نوی تهـدای کشـــیشـــو بعضــو خپـل رهنمـای پریښـــو
ځـــیـــنـــی والـــوتـــه هـــواتـــه ځـیـنـی شـــوه پـرځـمکـه پـاتـه
یـــوعـــجـــب رنـــګـــه احـــوال دی شـــورمـــاشـــوراوقـــال مقـــال دی
دنـــیـــاده پـــرشــــــور راغـــلـــی تـــوریـــدلـــی قـــهـــریـــدلـــی
لـــوی دول چـــي پـــردنـــیـــا دی پـــه یـــورپ کـــه پـــه ایشــــیـــادی
تول پـه جنـګ ســـره اختـه دی پـــه ســـــروووینـــواغشــــتـــه دي
بـــردنـــیـــا تـــرخـپـل ســـرتـــیـــردي خـــان ومـــان یي بـــاالکـــل هیردی
پـــه یـــورپ کـــي زلـــزلـــه ده ســپینـه ورځ پـه توره شـــپـه ده
دجـــرمـــن پـــرغـــلـــبـــه ده زمکــه ســـره ددوی پرشـــپـــه ده
بـــل دی هـــرچـــیـــری اورونـــه دتـــــوپـــوکـــیـــږی وارونـــه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هوادی جهازونه په اوبوکي ابګوتونه

هم په ځمکه دی ریلونه په دشتوکي موترونه

دتوپوتوردربهاردی دسروکریچوشرپهادردی

دتوپکوتکه هاردی دمردکو شرکه هاردی

هم دپاسه بمان اوری هم کشتی بلا دی نوری

لوی عظیم مهلک توپونه دپرمدهشه اوازونه

پردشمن کوی وارونه ورانوی هریورشهرونه

په لکو عالم قتلیږی په لکوهم اسیریږی

دقرنولوی دولتونه دعمروسلطنتونه

په یوه ان کي شي بریاد ددشمن په زړه سی بناد

شه برباد قوم په خراب شي پوش عظیم لوی اضطراب شي

یوسه بل راشیه سی خپورپل ایستاده

دبلجیم وحال ته ګوره له دی حال دی خدای ژغوره

په یو ه ان سوبرباد دجرمن زړه سوپه شاد

یوعجیب رنګه احوال دی یوغریب منقلب حال دی

جرمن دی خدای ګمارلی روس انګریز ته یي شکارلی

روسیان ژاړی زار زاری کي جرمن خاندی خوشحالی کي

انګریزان په ویراخته دی دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فرانس کې ولوله ده دجرمن پرغلبه ده

الواصل چې يواحوال دی چې تعبيريې ډېرمحال دی

خوشحال دی مسلمانان خصوصا بيا افغانان

څه عجيب يوشه فرصت دی خدای راکړی غنميت دی

همت گوره دترکانو دروميانو عثمانيانو

بيدارمغزکاملان دی باغيرت عاقلان دی

دسلطان همت ته گوره مردانه غيرت په کوره

دهمت توره يې کښکلی دغيرت په لاس نيولی

افرين دی پرهمت وی صدتحسين دی يوغيرت وی

چه فرصت په پيدا و روان شوپه رښتيا

غرمې وکه وررهی سو مقابل هم درروسی شو

ځينی ونيوی قفقاز په مطلب سوسرفراز

هم پرمصری حمله وکړه هم په سيوېزيې چپه وړی

بلې بلې شه فرصت دی خدای راکړی غنيمت دی

عطا شوی دی له پاسه مفت يې مه باسی له لاسه

ای زمابرادارانو! ای جمله مسلمانانو!

شه فرصت دی خدای راکړی شه نعمت يه عطا کړی

چه کفارسره اخته دی په سروويندو اغشته دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکری وکې چې سی زیاد کافران سی تول برباد

همیشه بنه فرصت نه وی تل بری پرغلیم نه وی

ګاهی ګاهی سی پیدا مدام نه وی پردینا

تیرکلونه که منظر په احوال که څان خبر

چه پرموږ باندې څه حال وو پرېشان زموږ احوال وو

دکفاروغرغړی وی شپه و ورځ په موږ نغری وی

ترخوله تیری بی کولی لافی شافی بی وهلی

وحرم ته یی نسبت دوی کاووپه جمعیت

خدای اخته کړه اوس په خپله سره وژنی یوله بله

دادخدای مهربانی ده دخالق نګهبانی ده

چه یې موږ کړو څینی خلاص شکری وکې په اخلاص

بلې بلې مهربان دی دمظلومونګهبان دی

له ظالم انتقام اخلی دی همیش مدام

ای باری پروردګاره ای قادره ای غفاره

خوار افغان تاته زاری که بیا زاری په عاجزی که

موږنګاه کې له افاتو له جملوانقلاباتو

په سایه کې موددہ شا زموږ امیرحبیب الله

اسوده لری ای خدایه ای هادی اورهنمایه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځـمـادېک لـه مـیـنـی دوطـن خپل وطن ماته غزیزدی ترخپل تن

هریوګـل می دوطن پـه مـادېرګران دی ترکشـمیره ترپـاریسـه ترلـنـدن

شـیرین ځان می په شـیرین وطن فدادی زه خودارنګـه فرهـادیمـه کوهکن

ګـلسـتـان مـی دوطـن لادرکـنـاروی خـارسـتـان دی دوطن راتـه ګلشـن

دوطن پـه حمـایـت کې ځـان مبـاح دی پـه دامینی کې لازم دی سـربـاختن

دچاپه سـرکې چه سـودا دوطن نه وی سـردده دی مسـتحق دی بریـدن

چـاپـه زړه کې چـه جنون دوطن نـه وی دهغـه زړه ه دی خـدای همیش لری غـم جـن

سـاکنان دخپل وطن چې څوک غیربولی هغـه غـداردزمـانی دی هم دشـمن

کـه دېـردی پـه جـهـان کـې عـزتـونـه دیرعزت دی پـه خـدمـت کې دوطن

دملـت ودېن سـراج اعلیحضـرت دی په جهان کې لکه نمردی دی روشـن

هسـی شـان ترقي شـوی دده په عهدکې چې پـه کـاروی دوی دپـاره څوزامن

مـدرسـی اومکتبونـه اوس جـاری دی دهـرعـلـم دهـرکسـب دهـرفـن

شـه توپونه اوس جوړیږی په کابل کې اسـتغنـاموشـوه لـه ګروپ دجرمن

هم اخبـارموشـایع کیږی پـه وطن کې ډېرمرغوب لکه محبوب شـه مزین

یومـدیریـې چې جـامـع دکمـالات دی خدای دی دی سـالم سـاتی له هرحزن

واقعـات موچشـم دید شـوه دهرشـهر کـه پیکن دی کـه لنـدن دی کـه برلین

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخردعـا دافغـان داده ای صـــــاحبـه چه اسلام صـاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
خلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه مـیـاده بـخـتـوره ځـان خـبـرکـه سـنـوره
دروژی فضـــایـل دېـردی لـه حسـاب تـرحـدتـیـردی
خـورادېـرپـه ثـوابـونـه دی پـه دک تـول کـتـابـونـه
روژه خـدای ده خـاص کـړی وخپـل ځـان تـه منسـوب کړی
داحـدیـث شـریف قـدسـی دی پـداشــان ,الصـوم لـی, دی
د,انـا اجـزی, بـه گـوره دی ددې پـه شـان کې وروره
خـدای ویـلـی پـه قـران پـه شـه طوراوپه شـه شـان
چـه شـهـررمضـان ,انـزل فـیـه الـقـران,
خورانیکـه میـاشـتـه ده جـانـه ځـان پرپـوه کـه پرمـا گرانـه
رحـمـانـی انـوارلـه پـاس رالـیـژی سـم لـه لاس
هـم دهـرچـارزق دېـریـږی نـعـمـتـونـه پـریـوانـیـږی
روژه دری قسـمـه ده جـانـه ځـان کـه پـوه واوره لـه مـانـه
درجـه چـه پـه ادنـاده ځـان خـبـر کـه هـغـه داده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه خــوړل اونــه چښــــل دی اودبــطــن وفــرج ســـــاتــل دی

داروژه ده دعـــوامـــو مـطـلـق مسـلـمـانـانـو

دنــیـکـانـو روژه داده چــه مـقـبـولـه د مـولاده

بـایـد تول اعضـا نگـاه کړی لـه گـنـاهـه یـې پـنـاه کـړی

تـه پـه پښـونـه پـه لاسـو نـه پـه نـو روانـدامـو

پـرگـتـه وکـې اقـدام خـپـل ځـان وسـاتـی مـدام

اواعـلـی درجـه داده چـه تـرتـولـوشـه اعـلـی ده

چې زړه پـاک لـه مـاسـواکړی وابسـتـه یـې پـه مـولا کـړی

دا روژه ده دخـاصـانـو دبـاری د مـقـبـولانـو

چـه روژه یـې وی گـنـاه کـی فـایـده نـه کـی ځـان تـبـاه کـی

روژه تـی چـه گـنـه کـاروی پـه مـثـال ددې بـیـمـاروی

چـه پـرهـیـز کـې مـیـوه خـوری اوپـه لـوی لاس زهـروخـوری

صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم کال دوهمه شماره ۷ – ۸ مخ ذیقعده ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شرینه هم فصیحه هم متینه

قواعد یې خوراښه دی فوائد یې هم لږ نه دی

داوسیعه ده خورا ترتولو ژبو ددنیا

که تاریخ ته نظروکې پراثاریې ګذروکې

دابه شي درته ګویان چه ای لاله ای ځما جان

زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه

شعراراپکښي ډیردی ترحساب وترشما رتیردی

اثرونه دی جوړ شوی ادبیانو دی لیکلی

که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه

تنها یوخوشحال خان ګوره تی دیوان چنور که ای وروره

څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات یې تمام حل کړه

طبیعت یې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی

نزاکت کش څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی

چه بیان دخط وخال کې صایب پاته حکیم لال دی

صنایعوکې سلمان دی بدایعو کې طوفان دی

که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی چه دی یغرق په خطوخال دی

جداطرزلوی جدید هم اعلی دی هم مفید

تعلیمونه درکوی دی له هرشي دی خبروی دی

دصحت دحفظ دپاره قواعد کي درشکاره

داولاد په تربیت کي خوراډیرتاکید شدت کي

هم په شکاردی پوهوی دی هم شه کارد رزده کوی دی

په تاریخ کي فکردی کړی دعلوموذکردی کړی

جیوکریفی کي دغریږی په هررود کي دی ګډیږی

چه فارسي اشعارد ده دی هغه هم بی خونده نه دی

پشتو غوندی هرسونه دی بیاهم دوی بدنه دی شه دی

تخلص خپل دی ایږدی په پارسی قول کي روهی

په پښتو کي چي مقال کړی تخلص خپل دی خوشحال کړی

عرض داچي خوشحال خان دی خوراشیرین بیان

هم دده له شه کتاب مامعلوم کړمستطاب

په پشته یوزرووشل یوبل هم باید شمیرل

تولد سو خوشحال خان چه خوشحال یي کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶ ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال پـه دنیـاکې دی هرشـــي لره زوال

هیچ شـــي لره ثبات اوقرارنشـــته دی ثبـات دمحمـدشـانو دیرمحـال

پادشـــاهان دګذشـــته زمانی څه شـو چه دوی ووصـــاحب دجاه اودمنال

خبردار له ســـکندره کل جهان دی چه دی لاړ شــوله دنیا نه بی مجال

لاشـي مړشـي چه اجل وده ته راغی نه په کاريې پادشـاهی شـوه نه اقبال

دبـابـل اودنیـنـوی ســـلطـنـتـونـه داسې تیرشو لکه تیر شـي دڅاخیال

دبرمکو کروفر په داشـــان تیرشـــه لکه تیرشـــي په خوبنـــی اندک حال

وروره ته که شي فصیح لکه سبحان اوکه یې لکه یوسـف صـاحب جمال

اوکه فرد فریدون تاته حاصـل شـي اوجمشـید غوندی دجام شـي مالامال

اوکه عقل دلقمان جمله ســتاشـــي معمرلکه چه نوح شـــي ته په کال

اوبه ونه که درازلکه چه عوج شـــي اورســـتم غوندی که ته یې قوی بال

اوپه عدل کې که ته لکه عمرشـــي کـه پـه حیـاکې شـــي عثمـان خوش خصـــــــــــــــال

اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شـي ابوذرغونـدی کـه یې صـــادق مقـال

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شـــجاعت کې کـه خـالدزوی اوپـه خط کـې علـی زوی دهلال
دولـــــــيـــــــدشـــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصـــت نـه دســيال وی پـه دنياکې نـه مثال
شـــــــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شــــي تـه بـه وکړی لـه دنيـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصــح مشـــه ونورچاته مګرته که شــي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زمـا زړه دوینـو ډک دی بیقرار　　نن سـتم دکـافرانو شـو بسـیار

درســول درویه فضــل وکړی رب　　پـه امـت دخپـل حبیـب بزرګوار

ســتمونـه دکفـاروچـه حســاب کړم　　دوی تیرشـوی بیلـه حدولـه شـمار

دوی په زړه کې رحم نشـته په اسـلام　　جوړيي دېرلکـه جوړپـه اهـل نـار

طـاقت نـه لرم چه لږ بیان یې وکړم　　ددې جفـا لـه سـتمونوڅـه اخبـار

ترســایـانوکـافرانووقصــد کړی　　چـه دمسـلم دپـاتـه نشـي یو دیدار

شــي اخراج مسـلمانان ټول له یوریا　　حلقـه تنګـه دپـه دوی شـي دېرکـار

ورو ورو دپه اشـیا کې هم مفقود شـي　　مګرڅوک چه دصـلیب شـي پرسـتار

دصــلیب بیرق دپاس په مکه شــي　　یو دوشــي په مدینی تاخت وتاتار

مسلمانان چه نوی بیاپه نصـاری شي　　پـه رضـا یـاپـه جفـاواړه کفـار

نن یونان باغی له حکم دسلطان شـه　　صـبا ورځ سـرو په شـوه خودمختار

انګریزووچـه خیرخواه یودبلوچو　　پـه داچل یې کړقبضـه ددوی دیار

دقـلات خـان اوس بـنـدی دی پـه لاهـور کـي　　څکه دانګریزبلوچستان شه باج ګذار

مراکوکي چه د ورونو سـره جنګ وو　　اوس فرانس پـه کې عزیز دی بی پیکار

پـه ایران کـې هـم دغسـی حـال ښکاریږی　　چه ټول شـوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــه فریــب یي مســـخرالجیر پــاکړه   هم تـابع داســـي   ســـلطـان دزنـګبـار

دانـګـریـزدېـرفـریـب پــه داویـنــاکي   چــه خیـرخـواه یـود ادم دټـول تبــار

هیڅ مطلــب نورنلرو پــه زړه کي   تـمـیـزتــاســـوحـوامـوروه ادم پــلار

اعــانـت لـره راغـلـی یـولـه لـری   دخــوارانــو کــړومــدد بــرادروار

غرض داوی ځان نمایان کړی په ښــه شــــــــــــــان   دوی خـوظـالـمـان لـکـه لـیـوان دی دېــــــــرمـــــــــکــــــــار

شـرمښـان چي یوځل پریوزی پـه رمه کــــــــــــــــــي   لحـاظ خونـه کړی دکبـاراودصـــغـار

فلسـطین چه په قبضــه کي داسـلام دی   په اســلامبول کي داسـلام وی برقرار

په مسـیح زما قسـم چي دوی خواهان دی   چـه علاج غونـدی مبزکـاندی پـه دار

دانجواوصـــلیبی جنګونـه کـه نـه وو   پــه منبزبـانـدي لـه یورپ دتـارتـار

دســلطان صــلاح الدین په زمانه کي   تول یورپ چه یورشـلم کره حصــار

له کفارواکثرمړه شـــو په میدان کي   نورشووخلاص په هرهمت اوپه فرار

ســـه قصـــوروه داکلام په باب لیکلی   چـه روضـــه دامـام کړه کولـه بـار

بیا جنګ و ه دطرابلیس په افریقه کي   چه مسـلمان شـوشـهیدان هزارهزار

نه سـپین ږیری یي دسـلوکالوپریښـود   نـه پـه غیژکي دمورطفل شــیرخوار

چه عمل زموږ بدل شوحال موبل شو   لکـه وی وعیـد لره لوری دقهـار

دېرکلی یي خـالی کړه لـه ســرونـه   عمـارات خـالی وشـــوه بیـا پـه نـار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســـتمونـه داتلی ســـــه عجب نـه دی   چـه لږ حـال دانګریزانو کړم اظهـار

پـه ظـاهرکي انګریزان مهذب تردی   پـــه بــاطن کــه دوی بـدتردنورکفـار

اول داچي اوس سالاردوی کنجزوی   چه یې مرمهدی ســــورکړی ووپه دار

هغه پوپ چي دمســــیح قایم مقام دی   مذهبی ددوی ســــرداردی هم یې پلار

چــه دکـړی ووبــیـان اطــالــیــه تــه   چه اســــلام دی دېراشـــد اغزی دلار

دېرثواب دی چه خارلری شـــي لـه   هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داســـي اســـتبعال داســـلام کړی   لـکــه شـــــي دروابـنـــه دمـرغــزار

قلم بنـدبــه یي زرمـــه بخره نکړی   که ته جوړکړی قلمون تول اشـــجار

دعــادافــغـــان داده ای خـــالــقـــه   چه تل وی تول دشــمن ذلیل همخوار

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسمه شماره ۳ ـ ۴ مخ ربیع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

په عـالم کې ځـه غوغـا ده نوپوهیږم   چه دروغ ده که رښتیا ده نه پوهیږم

نن دکفروداســلام ســره حملي دی   غلبـه ده کـه غزاده نـه پو هیږم

چه اسـلام لره به غم وی که سـاده ده   داژړاده کـه خنـدا ده نـه پوهیږم

جنګ دکفروداســلام که قیامت دی   اخرت دی کـه دنیـاده نـه پوهیږم

خدایه دادیورپ جنګ دی که محشردی   نـه پوهیږم ځـه بلا ده نـه پوهیږم

دیورپ دخلقو جنګ که رسـتختیزدی   کـه دکـل عـالم فنـاده نـه پوهیږم

رڼا ورځ یې زما په سترګو توره شپه کـــــــړه   توره شــپه ده که رڼا ده نه پوهیږم

عـاقلان دی زمـانی دی لیونی کړه   داجنون دی که سـودا ده نه پوهیږم

مســتغني کـانـدی وینـاپـه هرژبـه   چه دده ځـه مدعاده نـه نه پوهیږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶ شماره پنځم کال ۳ مخ جماد الثانی ۱۳۳۴ هـ ق ۲۹ حمل ۱۲۹۵ ۱۸ اپرېل ۱۹۱۶

اطـاعـت داول الامر فرض عين دی   بلي بلي ثـابـت شـــوی پـه قران

اروېدلی بـه دی وی چـه خلق وايي   رعـايادتول پســونـه شـــه شـــبان

هغه پســه چه اطاعت دشـبان نه کي   خـودبـه يـي وخـوری دی لـيـوان اوشـــرمښــان

پســه دځان په شــروخيرکله پوهيږی   لـه رمـه ووزی لقمـه ســی دگرگـان

چه جداجدا ســی دوی خپل شــپانه پــــرېږدی   ليوه خپل مطلب حاصــل کي په دااان

چه ليوه په رمه ګډ سی حال يي داوي   پـه ســـرووينو تول لړلی پري لمـان

جـدا مـه شــه جـدايي توره بلاده   همدغه له خدايه غواړي دښــمنان

ددښـــمن همدامطلب دی مثال واوره   ليوه څه غواړي له خدايه بادوباران

جدامه ســی له رمی شـپانه قبول کي   اوکـه نـه وی بيابـه وکي دېرارمـان

په رکاب کي په ســروړکي شـه تابع ســـی   شکری وکي زموږ شبان دی مهربان

دهرشـــپـه تعظيم لازم پرهرميږی   اوکه نه کي خود به وکي ډيرنقصـــان

باری خدايه ته توفيق راکي وموږته   چه دخپل پادشـاتابع شـوپه ښـه شـان

شـــه توفيق داطاعت وموږ ته راکی   چه دی خپل امير تابع ســو په قران

څـونـه لـوی نـعـمـت درب دی پـــرمـــوږســـوی   چه پادشـاه مومسـلمان دی هم افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زمونږ شبان

خدایه ورکه جدایي اودوم رنګی کي توله یو کاندی جمله مسلمانان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دډیرعمر تمناکوی ترکومه دځوانی چمن په زړتیاکوی ترکومه

همیشه به خوب خنداکوی ترکومه اعتماد به په دنیا کوی ترکومه

دارفتاربه پس شاکوی ترکومه

څوبه ګرزی په دنیا پسی زهیره څوترڅونه یې په غمکې یی دلګیره

ای دخپل نفس وهوا په دام اسیره څوبه پټ له مرګه ګرزی سپینه ږیره

په روشانه ورځ په غلا کوی ترکومه څوترڅوتن اسانی پردنیا غواړي

څوترڅوبه له خپل عمر بقا غواړي ستامثال رحمان ویلی دی که غواړي

چه ددهرله یارانو وفا غواړي صیاد ی په دعنقا کوی ترکومه

عمر تول تیرسو په لهو په لعب کي زنده ګی موده په رنج اوپه تعب کي

نه هیڅ یو په زړه کي بیره دخپل رب کي شکرنه کووهریودي په غضب کي

څوبه خوف اونه رجا کوی ترکومه ته چه دابدی پیری کي په دنیاکي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خه ســترګو به دریږی په عقباکې شـــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې

چه شپه تیره کې په خوب ورځ په خندا کـــــــــــــــــــې تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه

دروغ پرېږده رښتیا وایه نیکه صفاته بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسه هرچاته

همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه

داغیبـت بـه پس شـــا کوی ترکومـه نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکـــــــــــــــــــــــــه

نه به عمر دی له ځانه ځوک رضـا که بلکـه هرځوک جوروی چې دپیـداکـه

ننګ نـاموس دپـه لوی لاس سـرولی تـــــــرشـــــــــاکــــــــه دوطـن بـه حق جفـا کـوی تـرکـومـه

چه ددین بناورانیږی باک دی نشـــته په رشـوت ګوتی جوړیږی باک دنشـته

ګنـاهونــه دزیـاتیږی بـاک دنشـــتـه ورځ په ورځ نیکې کمیږی باک دنشـته

تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه

شـه یه غوا ړه اوله بدیه لاس په سـرکه هرســړی ددې وطن خپـل برادرکـه

دوروری لاس په اخلاص وده ته ورکه راســـه پرېږده تربورتیـاکوی ترکومـه

ته چه غلاو دشــمنی کوی له وروره ورک ســه ورک ســه ســپی مه رازی تــــــــرکـــــــــوره

عمـل نیـک ځـان کـه خلاص لـه دی پـــــــیــــــــغـــــوره دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره

تـه بـه دارنګه ســپیتیا کوی ترکومـه چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره ده معلومـه و جهـان تـه   ته چه پند وايي ناصـــحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصيحت مه که افغان
تـــــــــــــــــــــــــه

شـــکايت بـه دقضـــا کوی ترکومـه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶ـ۵

درحمان بابا په شعر مخمس

ځوک چي ورک له خپل وطن وی څه به ستمګر چي ګلبدن وی څه به خوب کا
خـــــــــوب کـــــــــا

مبتلا چي په شـــیون وی څه به خوب کا هغه ځوک چي به مین وی څه به خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی څه به خوب داجهان دی پاته تانه هم له مانه
کـــــــــــــــــا

دقضـــا چاره خونشـــي له لقمانه ځوک کری نشـــي علاج دمرګ دوانه

هرنفس د ســـری تلـه دی لـه دنیانه چي یي هرساعت رفتن وی څه به خوب کا

لـه خوشـــي اومســـرت نـه خنداکیږی پـه بیلتون کي خندانـه وی ژړاکیږی

خوب بســتربانـدي ســره داشـــناکیږی چي عـاشـــق لـه خپلـه یـاره جداکیږی

که دسلو شـپو کرمن وی څه به خوب کا چه مفتون شـي ځو اوربل دده په زړه شـي

نـاشـــنا لـه خواکـه خوبـه لـه لیمـه شـــي عاشـــق نه دی که بی یاره دی ویده شـــي

درقیب لـه جوره خوب دعـاشـــق نشـــي دهغو چي یاردښـــمن وی څه به خوب کا

بی کســـی می هرکزنشـــوه غمګســـاره ازاده لــکــه لالــه یــم لــه ګــلــزاره

تماشـــي تـه می عـالم راځی بیشـــماره چـاونـه ویـل چـه لـه څـه یي بیقراره

چه په اورکي یي وطن وی څه به خوب کا زه پـه شـــان دکواکب شـــب زنده داریم

هرګزنـه یم ســـترګی پتی بـی قرایم هرســـحر زه لـه ژړا ســـره دوچـاریم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناســـت به یم که داشـــناخپل ډېرافګاریم   څوک چې داســـې زار غمژن يې څه خوب کـــــــــــــــــــــــــــــــــــــا

دچاکارچې شـــکایت ســـی لـه هجران   ممکن نـه وی چـه بیرون شـــي لـه نیرانـه

امیـد مکړه خوب خنـدا شـــوپـاتـه تـانـه   خوب خنـدا پـه بیغمی کیږی افغـانـه

چې يې بـل اتش پـه تن وی څـه بـه خوکـا

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کي

بی کمال دباکمال کله همسردی هم قیمت کله گوهرسره حجردی

باکمال سړی په مثل دبادشادی په ظاهره که مفلس اوقلندردی

که لباس دبی کمال وی دزربفتو دائی ځل دی دحریروهغه خردی

که لباس دباکمال وی دکرباسو کمال ده لره خلعت دی هم زیوردی

ځوک چه نه لری کمال واوره افغانه که غنی وی لاخوتانه مفلس تردی

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښـــتـانـه کـه ادم زاد دی پـه خـویـونـوکـې عـنـاددي

نـه هـمـت لـری نـه عـقـل خوښ هرګوره پـه فسـاد دی

نـه دپـلارپـه ویـل کـارکـا نـه پـه نـغـت داسـتـاددي

چه په دوی کې یوپې شـه وی دهـغـه دسـرجـلاد دی

یودبـل پـه کمی نـاسـت دی ځـکـه تـل پـه بـلا یـاددي

اول زه دانـوردپسـه څـو شـتـه واړه داهـدا دی

پـه نفـاق یـې واړه ورک کړل کـه شـجـاع دی کـه جواردی

نـه قـدرشـتـه نـه پـدل دپـرتـرمـوروتـرجـداددی

دالاشـکـرکړه خوشـحـالـه چـې بـنـده نـه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

ډېرڅنا دخپل مولاکرم چې اوطان موخپل دی که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی

قندهار هرات،مزارهم بدخشـــان موخپل دی شـــکرشـــکرباغ موخپل باغبان موخپل دی

ګل موخپل بهارموخپل بســـتان موخپل دی ګل موخپل ســـوســـن موخپل ســـنبل موخپله

ریحـان خپـل نرګس خپـل ســـمن موخپلـه کشـــت موخپل زمین موخپل ګلشـــن موخپله

ســـروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی

سپین موخپل همشـین موخپل جاله موخپل دی جـال موخپـل کمـال موخپـل حیلـه موخپـل دی

صـــید موخپل ماهی موخپل میله موخپل دی نشـــه موخپل خمارموخپل پیاله موخپل دی

بزم موخپل ســـاقی موخپل دوران موخپل دی پســـته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی

عنـب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی طبیب خپل حســـیب خپل دشـــمن موخپل دی

ګلیم خپل بـازارموخپل کشـــتن موخپل دی زمکـه خپل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی

هرصـیغه دنحومستقبل دی که ماضـی موخپل دی یوتن که ناراضـــی خیردی زرتنه راضـــی مـــــــوخـــــــپـــــــل دی

هرطرف کـه غردی اوکـه ســـمـه ا راضـــی مـــــــوخـــــــپـــــــل دی شـــاموخپل ګداموخپل قاضـــی موخپل دی

ســـپاه خپل رعیت خپـل دیوان موخپـل دی کارموخپل روزګارموخپل محصـــول موخپل دی

غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی ردکـه مســـتقـل دی کـه معزول موخپـل دی

خان دی که ملنګ دی که مقبول موخپل دی کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشــي چه تول خپل یوپه اخلاص څه نوکری وکـــي
ځوک چې دی نادان وی هغه کس ته رهبری وکــي

هرســـــاعت دوعا دخپل پادشـــــاه ددلیری وکي
پردی نشـــتــه گرده خپـل یو شـــکری وکي

ملک خپل افســــر خپل ســـلطان موخپل دی
درست سره اخباریو دیوانه په میان کې نشته

بی دجان قربان بل افســـانه په میان کې نشـــته
هیڅ دفرانســـیونشـــانه په میان کې نشـــته

شـــکرشـــکرچې بیگانه په میان کې نشــــته
مـدیرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دی

چـه پـادشـــــاه زمونږ دی مهربـانـه نظروکـه
دېرعالی یې نیت دی په څه شـــان نظروکه

څـه حـاکم راکړی عزیز جـانـه نظروکـه
عـجـب عصـــــردی افـغـانـه نـظـروکـه

ژبـه خـپـل بـیـان خـپـل قـلـم مـوخـپـل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال ۵ ـ ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنګه فرصـــت وی که به نه وی پردنیابه می عزت وی که به نه وی

زما به دارنګه حرمت وی که به نوی ساقی تل به دداسـت وی که به نه وی

له جهانه به مهلت وی که به نه وی په میدان دعشق ورګډ سه کوک رباب که

که په سربرابرنه وی غوږ په تاب که پرمجمر دعشق یې خپل زړګی کباب که

راســه پرد میوجام په می ناب که تل به هسی فراغت وی که به نه وی

که ددید هوا لری بسه فرصـت نن دی غمازنشته ځای خالی فراغت نن دی

ژرسه ژرسه که یې ګوری مهلت نن دی هرهوس چه دصورت کې ساعت نن دی

ګوره کال ته به صـورت وی که به نه وی دوطن په رنج اخته یم بی ترتیب

نه رغیږم به دوا ای زما نصیب ای زمادسترګوتوره ای حبیبه

په رښتیا وماته ووایه طبیبه چه درنج به می صحت وی که به نه وی

نن خوبیا فرصـت وماته راځرګند دی ددیداردوعدی ځنګ عجب خوند دی

په هوا می ددیدن زړګی خورسند دی دوصال وعده دی وکړه ستا سوګند دی

په داکارکې به غفلت وی که به نه وی ستادعشق په اورکې وسوزم ایری شم

که بی قدرلکه خاوری دکوځی شم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پرې شم

که په تاپسی ملنګ دمصلی شم شاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل عمر بـه زه هغـه ســـــاعت خوبن کم   چـه دغشـــــي دمژګـانو پـه زړه خښ کړم

يــاددې چــه دويــل   چــه تــابــه خوبن کړم   سپينه خوله کې بی روی ياره درپيشـکش کـــم

په خوشــــحال به می منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شـــم ترنـام راشـــه راشـــه   په هجران کې يم ناکام راشـــه راشـــه

ځما ورد صـبح وشـام راشـه راشـه   ای زمـا دزړه ارام راشـــه راشـــه

ســـروقد گل واندام راشـــه راشـــه   واړه خلق دصـــنم مـدح خوان دی

هم له لاسـی دېرخواران سـيندبرباندی   هم له حسن بی رونق تول خوبان دی

هم همه واړ ه خوبان يې مقتديان دی   دهمـــه واړوامـام راشـــه راشـــه

بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو   ولی تـه غزال چشـــم همـه مطلوب دشـــــــاهـــــــانـــــــو

ايمـان وړونکې دشـــيخـانو دپيرانو   بی تانشـــته څه حرمت دعاشـــقانو

دعشـــاقو احترام راشـــه راشـــه   مهجور زړه خوله فراقه زياتی چوی

په هغه بـاندې کول درحم دېربـه نـه   چه په ســـرغم غمون دېرپراته وی وی

خدا زده بيابه هسـی وقت که به نه وی   زه نه پوهيږم له ايام راشـــه راشـــه

په دروغوهســـی تـه ولی وينـا کړی   دوصـــال وعده هميش ته په فردا کړی

خواه مخواه خندا په ماعاجزشيدا کړی   نن هنگام دی که جفا کړی که وفاکړی

چاره نشـــي له هنگام راشـــه راشـــه   ای محبوب راســـت قامت خم ابرويه

لب شـــکر دندان گوهر شـــيرين کويه   نـازنـيـن مـه جبين ســـتم جويـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې رو یه سـنبل مو یه ملک خو یه عنبر بو یه لاله فام راشـه راشـه

داجهـان کلـه مکـان دانبسـاط دی بلکـه دی د مسـافرو یوربـاط دی

په هرلورکي غم موجود مفقود نشـاط مـبـارک ددومـیـنـواخـتـلاط دی
دی

تله دی تله دی له جهانه راشـه راشـه یخ کابل کي می په زړه بله لمبه شـوه

لـه فراق سـینـه اتش کـده شـوه لـه فراق سـینـه اتش کـده شـوه

شـپه لاپرېږده رڼا ورخ راباندې شـپه ماغریب لره قاتل دعشـو ه شـوه
شـوه

دافغـان مـاه تمـام راشـه راشـه

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشــه په ســرواړوه گلگون ســاغر   چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په گلســتان کې په راتگ دنوی کال جلوس   طـاق دنصــرت ترمری قوس دقزح مـــــازدیـــــگـــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشـــي اومبش   چه کری سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصـــاحـت دبلبـل تقـدیر   گته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په گلشـن کې کسـی سـودقدم گل دکلارد   شـــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولـگیـد   ســری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مـــــجــــمـــــر

پـه تروزمی کې بلیړی داســتوری چراغ   لکه داغونه دبیلتون دعاشـــق په ځیگر

ده ژلی مرغلری ارغری پربـانـدې د گل   کړه ایینـــی دی بوتی بیا دگلوتاج په ســـــــــــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســرلی راتـگ   وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــهنشـــاه دافغـان داودل ســـالار   مری توب دری فخر شـمیری وکمتر

که وه نازپزوپه دی عصــروه مزته شـایي   چې امیرنـه مو مـدد غواړي دجرمن قـــــــیصـــــــر

جارج وراســتوی باج ځکه کال په کال   چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی   دتـجـارت مـددگـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطنت داسی نه ولیدلی پښتانه په خوب   هم نه درلود په دی شان خراسان افسر

ددرست پادشاهان کې نه دی سال دی نه موخی   کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر

نه دی درواغ په ربښتیا چه ته یې نن کسرا   په عدالت کې ته یې له خلافه سنجر

دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر   په امیران دادنیا نه لری بل همسر

په ازل اسکزی درته وه قدرت ده خدای   داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر

ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا   زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر

نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح   الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر

په نیت کې که چارحم مجسم وی ته یې   چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر

بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم   زمری ته دریدی نشي دااننتر

منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی   وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور

وه فراست ته دی انګلیندکې ارلان حیران   په ذکاوت دی پطربورغ کې وومااشدر

ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم   ترهغه پوری چه پرځای خپل تینګ وی غر

ترهغه پوری چه دنیاکې وی ماشام وسهار   ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بر

ویدی سترګی مورومښان په دی ضورسراج   سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

براعظم دایشـــیـاوشـــي ســـتـامحکوم یوروپ امریکـه وافریقـه دی درکي داور

څــه چــه قـدرمـادرتــه پســـیـنـووویـل که دتاخوشـــي وی زه تردی وه به وایم بـــــــهـــــــتـــــــر

ای رســوله چزارخاوری دی اکثیرنه ســی چې شــهنشــاه له الطاف په تاوکړه نظر

عبدالرسول محمدزائی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حیات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي
خیالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی
صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامین په سل رنګه تل دی
که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول یوروپی په خپل مابین کي لتاړ
دوه کاله کیږی چه جګړم په دریابوبه کار

له ایشي لری غواړي وچلوی په موزه بار
دین اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول یوروپی په ایران راغلی تمام
فریب موجوړکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفریقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام
خیال دایران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم یورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز
ځویوتربله تمام نشي په چاڅه کوی ناز

داسي فریب ظاهر دخمن بادین هم دین هم راز
تیکي نه واوری موږ خبریو په حصاربه شي

داخبرولی خمک لومی دی که ځوک پوه شي پکار
ایرادمه کوی دی ملک نه دېربه ووینی خار

بیا به پښیمانه شي ناری سوری به وکړی په زار
صاحب ددین رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږامت دمحمد رســـول الله یو افغــان | په دین میتن باندې تړلی یو په ســـرپه ځان
ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عین ایمان | که نژدیکیت دبدووکړی په سنګسار به شي
دانصـیحت له زړه ســوی ده چه موږ وکه داشـــــــــــــــــــکــــــــــــار | ګنــه حملولره تیــاریوپــه کو مــک دغفــار
خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقـــــــــــــــــــــــــــــــــــــار | ددین دښـــمن زموږ ظاهریاســـتی مرداربه شـــي
عرض بیګی درست حال ونه وایه دافغانانو مـــــــــــــــــــــــــــــــــرام | په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام
پادشاه چراغ ددین ملت غم زموږ نشته تمام | کافران واوری درته وایم به کوکاربه شــــي

ملامحمد خان عرض بیګی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږم کال یولسمه شماره ۵ ـ ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري

۱۹۱۷ م .۲ جدی ۱۲۹۵

ذو القافیتین ترجیح بند

موږ کـه بنــــه تعلیم یـافتـه وی داثـار هم کـامـل وای پـه صـــنعت دکـار وزار

اوس زموږ بـه وای پـه دنیـاکي اقتـدار هم بـه زموږ وی ډېر هیبت پـه ټول کفـار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار مگر موږ خویوتراوســـه لاپـه خوب کي دســـــــــــهــــــــــار

دالاشـکرچي اعلیحضـرت دی ډېر هوشیار ورنـه مونږ بـه وولـه پخوانـه ډېر خوار

گل علمونه حاصـــلیږی په دی دهرکي په قــــــــــــــــرار کـه تعلیم کړی طـالبـان زموږ دوطن پـه هـــــــــــرديــــــــــار

کـه فقـه اواصـــول شـــي خـبـردار بیـابـه خبرنـه وی دعربو پـه اشـعـار

که چیری زده کړی په منطق کي څه گفتار دی بـه فقـه گوری پـه نظر داسـتحقـار

که دی حاصل کړی په حساب کي اختصار بیـا بـه نورعلمونـه دی گونـدی بیکـار

نه خبر له مساحت اواقلید سروی زمایار نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارسـطو منطق پسـی گرزیدی بسـیار دبیـکـن مـنـطـق تـاتـنـبـدی پـه تـلـوار

علوم که مغربی که مشرقی دی رائج کار کفـارچـه پري خبردی نکوی زان عـار

دی خووی دنصـارالـه حرفتون پرهیزگار پـه داشـان کلـه پرهیزکـاڅوک لـه کـار

استعمال دضـفوپی په داشـان کړی دی په جـــــــــار چه مدام دده په سروی دانگریزدسان دستار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دایي نتیجـه دبی خبری دطلـب خوار   چه دی نکړی هیڅ پروا دزمانی په کاروبار

که ځوک ده ته بی خبروایي دحسدشـي په ګذار   مګردی پـه حقیقـت کې بی خبرګنی تلوار

الغرض په سلوکس کې ځوتن بیا په شمار   چه دوپی وتړی په سـردفضـیلت یوسـپین دستار

بیابه هم هغه عالم فاضل به نه وی خبردار   چه والی دچین موځوک دی هم پادشاه دتاتار

توبه ده له شــکوی دعالمانو صـدهزار   ولی عـالمـان دی دنبیـانو میراث خوار

پـه ایـذ اوحســـد نــه دی زمـا ګفتـار   زه محب دعـالمـانو هم ددوی یم خدمتګار

هغـه ځوک خوکـافرکیږی پـه دی کـار   چه دی ګوری علما ته په نظر دخوارو زار

اوس خوداضـروري دی مونږ زده کړو له کفار   هنردفلاحـت اوتجـارت هم کښـتوکـار

په فرانس کې دومره پوځکی وی بیشـمار   کلـه وی زموږ دوطن دولی بیخ یـادچنـار

په فرانس کې له بسـوی نه حاصـلیږی دامقدار   لکـه دلتـه جریـب اودقولی وی پیـداوار

دځمکو زراعت په فلاحت دی انحصـار   بلکـه ټول جهـان پـه زراعـت دی مرغزار

زه چـه نظروکړم پـه حـالـت دزمینـدار   بی واره په ژړاشـم په صـداشـم په کوکار

دوی خوبی تهذیب اوبی هنردی هم نادار   بلکه بی خبردی په صـنعت دکښـت وکار

لاتراوســه یي هغه درانه جغون هم اسپار   بل لاداچه نه پوهیږی په ســادین هم په شدیار

دوی مدام وی دپرشـایق په داسـي کار   چه دوی مړه کړی یوتربله په یوه لپه جوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډېرخوار   بیاهم ســـل ځله بهتر دی له عابد رشـــوت خـــــــــــــــــــــــــــوار

نکړی راشـــیان خوبی رشـــوته دچاکار   گـــویـــا دوی لـــره حـــلال   دی دامـــردار

رســـول دی لعنت کړی په راشـــي باندي   هم پـه دی بـانـدي عتـاب دی هم عـذاب دی ب‍ـــــــــــــــــارب‍ـــــــــــــــــار   دق‍ـــــــــــــــــه‍ـــــــــــــــــار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردگار   هغه ځوک چه رشـــوت اخلی له مســـکین عاجز خوار

نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار   ولـی اوس خودوی دی عزتمنـد هم بـاوقـار

چه کرم زورم نشـــته په فلک ســـفله پرور   ورنه مابه په یخ کړی وی ځگر هم خپل تېر

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ – ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشک وعنبربولی په داچین کې به خطا کوی ترکومه

یاچه شوندی دیارلعل وشراب بولی روانه کې ناروا کوی ترکومه

بیاچه مخ ددلبر شمس وقمربولی په تخمین به داسود اکوی ترکومه

لمرپه دوګوتوهیچا نه دی پټ کړی ته به دادحق اخفا کوی ترکومه

نه رسیږی دچالاس یې وکاکل ته ته دزلفو به سوداکوی ترکومه

دلبران تول بیوفادی وفانکه ته بی طمع دوفاکوی ترکومه

معشوقان دعاشقانوقاتلان دی ته دترکوتمناکوی ترکومه

په یوه اداء دی درست عالم قتلیږی ته به دانازواداکوی ترکومه

په یوه نګاه ژوندی په بل دی مرمه دغه لوبی به په ماکوی ترکومه

دزړه وینی می غذا دوامی نشته ته به ماته لابدوا کوی ترکومه

دادترکودغمزوزخم ناسوردی په ناسوره مداواکوی ترکومه

دجفا په تیغ دی تول جهان تباکیق ته به داجوروجفا کوی ترکومه

دادزلفواودخط لشکری ګوره پرسپین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمنیان اوانګریزان سره جنګیږی ته بی سیل اوتماشاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی سیل اوتماشاکوی ترکومه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفرنګوپه تيغ زړه زما ســوری شــو   دجرمن بــه تـمنــا کـوی تـرکـومــه

دیورپ وحال ته ګوره حال په څه مو   خوشــحالی به په ایشــیا کوی ترکومه

راشــه راشــه ســترګی وموژه بیدارشــه   دنرګس پــه تمــاشــــاکوی ترکومــه

ســم ســړی ســه مجنونی پرپرده افغانه   ارزوپــه دلــیــلا کــوی تــرکــومــه

دغنچې په شــان خاموش ســه خوله که پــــــــتــــــــه   ته به ګل غوندی خندا کوی ترکومه

حمید څه شــو جه بیدل دپښــتنو وه   ته رحما ن غوندی وینا کوی ترکومه

نه څوک غوږباســـی نه پنداخلی افغانه   چپ ســـه تـه بـه داوینا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۲ م ۵ دلو ۱۲۹۵

غزل

نوی خلق نوی رسـم نوی کـاردی نوی گـل نوی بلبـل نوی بهـاردی

نوی شـاه نوی سـپاه نوی فوجونه نوی گز نوی سـکه نوی بازاردی

نوی نوی زلمی وینم زاړه ولاړل نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزگ نوی زاهد نوی حکمونه نوی نوی په هرجای کي دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونـه نوی نوی سـوداګرنوی بی پـاردی

نوی یارنوی ربیارنوی خوراک شـه نوی نوی معشـوقی نوی سـنګارشـه

نوی ورد اووظیفه نوی شـیخی شـوه مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کي شـولی دېری پـه زړ ومینودچـاکلـه اعتبـاردی

نوی نوی قصـی اورم حیرانیږم په جهان کي یوتربل نوی زوکاردی

زاړه چي نوی راشـي نوی همـه زوړشـي داحکمـت نعمـت الله دپـاک غفـاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

یوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې یې ژړل دایه ویله
چه بندی سوم دصیاد له سخته دله ولی نه پوښتی څوک حال زما یوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما

نه محرم چه دزړه حال ورته بیام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته یې روان کم بیا بیان ورته دګل ودریحان کم
خپل ډک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم

چاته وژاړم پرچاباندې فریاد کم چاته خاوری پرخپل سرباندې بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه کی شادکم دصیاد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصیږم په دابندکې ابدی سوم!

ولی زه له خپله سیله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ویراخته په واویلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدایی کی !

اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به بالید مه
پرغنچوبه دګلانومسید مه ورځ په ورځ به غوړید مه لوبید مه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی　په قفس کې دزندان جګرسوخته کی

اوس به ګرزیدم ازادپه چمنوکې　الووتم به په صحرا اوپه باغوکی

بسه به ګرزیدم خوشحاله په شګوفوکی　ولی اوس یم په غموپه اندیشوکی

چه بندی دی دقفس کړمه صیاده　خدای دی ماغوندی بندی که ای ازاده

الغرض چه ده وهلی دانعری　دقفس له لاسه ووپه غلبلې

چه ناګه دچمن بادراغی د کشې　چه پرونشست دایه وواته له خولی

مګرداباد دوطن دخوا راغلی　چه زما صبروارام راخخه وړی

یوساعت متفکرووحیران پاته　نه یه شکروشکایت کاوه وچاته

چه بیا باددچمن راغی دده خواته　اه یه وکش عرض یه وکی وخپل خداته

لکه زه هسی بندی سی ای صیاده　دوطن په جدایې سی ای صیاده

زه چه فخر دچمن زیب دبوستان وم　غوړیدل ګل دخپل ایشان وم

دباغودشوباغچو روح روان وم　دسروګلوپرشاخوبه نغمه خوان وم

دپولادوپه پنجه کې دبندی کړم　دهرکس ودناکس دی ریشخندی کړم

زه به تل دباغ پرسر شه په هوا وم　شاخ پرشاخ به بیا په څه نازوا داوم

دګلانوپرسروبه په خنداوم　په ځالی کې به وم ناست یاپه صحراوم

نه بندی وم دقفس نه می هیڅ غم وو!　نه می اوشکې بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم | په ګلشن کی به دعشق نغمه سراسوم
چه له پورته به پرګل باندې راتاسوم | وسمن ویاسمن ته به ګویاسوم
ایاڅوک لری داعیش وعشرت نن زما | چه ندیم وګل خانه ده په چمن زما
هغه ګل هغه پسرلی هغه بهاردی | دنرګس اوشګوفه ګرم بازاردی
دطوطیانوپه ګلشن کې چغهاردی | په چمن کی دبلبلو چنهاردی
پرګلانوالووته کاپه خندا! | زه بندی یم دقفس اوپه ژړا!
زړه می ډک دی سره چووی دارمانه | خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه
نورمی مه پرېږده په دی ځای کې سبحانه | بیامی ورسوی ژرترخپل بوستانه
که دی زه یمه قفس ته پیداکړی !! | بیاوزر دولی ماته دی راکړی !!
څوترڅوبه یم په دی جوروستم کې | څوترڅوبه یم په اه وپه الم کې
څوترڅو به په ژړایم اوپه غم کې | څوترڅوبه یم دارنګه په ماتم کې
چه امید می دخلاصی نشته هیڅکله | نوبهتردی مرګ تردی ژوندیوپه سله
بیانوچپ سوپرساعت په تأمل سو | زماخیال سوچه دغم متحمل سو
بیایې ناری کړی همرازه دسورګل سو | ویل اه چه دصیادلاتغافل سو
ځان که مرچه له ذلت نجات مومی | په ګوشه کې دعدم به حیات مومی
که څه نه دی شه وماته په داشان مرګ | ولی ولی ځوان یم اودځوان وی دارمان مرګ
خودژوند دپاره شه دی ناګهان مرګ | په هزارځله بهتردی ترزندان مرګ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه داهرســـهارخپل مرګ په قفس وينم ولی نـه مرم چـه بـه بيـا زه قفس وينم

پـه حســـرت اوپـه افســـوس بـه داويلـه وګلشـــن تـه يې کتـل بيـا يې ژړلـه

دقـفـس ودروازه تـه يـې څـغســـتلـه لاريـه نـه وو وزرويې ســـرپـه ولـه

پـه هواســـوســـربی ونشـــت لـه قفس وينی توی سـوی سـوړپوړولويد له هوس

ســـرترپاته په ســـرووينوکي غرقاب وو ځان بايللی زړه زخمی حال په خراب وو

يابيهوشـــه يا پرهوش په اضـــطراب وو چه پرهوش به شـــوګويانه په داباب وو

ســـرمـی بـايـلـووپـه هـوا دازادی! شـــکرشـــکرســـوم فـدا دازادی !

پـه هـوا دازادی مـی وزرپـرې ســـو شـکرشـکرازادسوم که می سرپری سو

شـــه چـه زه دازادی پـه هوا مړســـوم نـه چـه پـاتـه پـه ذلـت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

یووپشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشـــاهانوغټ زکین دی هغـه زموږ ســـراج الملتـه والـدین دی

مقتـدی اعلیحضـــرت رکن رکین دی دوعا کوی صـــبح وشـــام روی زمین دی

پراســـمـان دعزت نمردی غوږیـدلی مســـلمـان دده پـه تخـت دی نـازیـدلی

ملاکړه تیټـه اســـمـانو دده لـه تیغـه چـه قتـل ددښـــمـن کـړ بـی دریـغـه

کی قبا که کی خســـرو دی که داراب دی تللی ډوب دده پـه درپـه دق البـاب دی

تمنـالری چـه موچي يې رکـاب کړی اوپـه ســـترګويې داس دپلـه تراب کړی

مملـکـت زمږ ابـادتـول يـې ګلزارکړ خپل دخواه خپل دشـــمن يې تارپه تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

زه یم پـه یوروپ کې اوګرځېږم لروبر | سـه عجب خوب وو چه می ولید ه سحر
یوتربلـه وژنی پـه توپـک اوپـه خنجر | تول یوروپ اختـه دی پـه غوغـا پـه شـوروشـر
ومی کړه پوښـتنه لـه یوچـانـه پـه مدار | ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲
دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په ګفتار | وایه چې داملک داشـاننی ۳ که غوندار ۴
داهغـه یورپ دی چـه دی جـای وودهنر | چه داملک دعاقلانودانایانودي بسـیار
دوی ولـی پرېوتـل دزمـانی پـه دی ګرداب | بیامی له هغه نه اسـتفسـارکی په داباب
چه ورک دی له جهانه مسـلمان شـي په عـذاب | ده وی حقیقت کي پرنګیان ووپه شـتاب
څوک چې وی مغرورپـه خپل قوت اوپـه حکمت | زه که اوس خودوی شـول په دنیا کی په خـطـر
نـه بی وی عزت اونـه قدرت اونـه طاقت | دی خوبه زرپریوزی په کوهی کی دزلت
سـوک چه ډېرمغروروی دهغه خاوری په سـر | چه لری مصـیبت کا اوحاصـل کاندی راحـت

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی
۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخـت کـه چـاتـه شـاکـاکـه دانـاوی دجرمن خپل دانائی به یې په جان ســی شــعله زن

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه به درته وایم دفلک په دوروغن   نځینی خلاصیږی له اسیب مرد وزن

سخت ساعت هغه دی چه هوښیارسی کوروکر   بیا می دهغه نه په دی شان وکی سوال

چه کله به ختمیږی په یورپ کې داجنجال   ده وی که چیری ورک له جرمنیانوشومجال

یاکه روسیان شي په دنیاکې دیرپایمال   یاکه انګریزان شي له قسمت پروزبر

بل خوبه اسلام شي په دی جنګ کې کامیاب   که چیری کل اتفاق کړی اسلام ددین په باب

بیا به نشي په دنیا کې یاره داسي انقلاب   اوس خوډېرضروري دی چه اسلام شي فتح یاب

ولی دښمنان دی په خپل کورکې سرپه سر   بیاهغه وپل چه ته هم څوک یې په خپل تن

چه دلته یې راغلی اوصورت دی وی غمجن   جاوا ۱ که سما ترا ۲ که بورنیو ۳ دی ستاوطن

یاکه ته یی دکابل یا پیښوریادختن   ماورته بیان کې خپل اصلی نام ونشان

چه ته داسي بیخبري له دنیا له خیروشر

چیرته چه اوسیږم هغه ملک دی دافغان   ډېردی زموږ په ملک کې عالمان هم فاضلان

چه دوی وایې دیوروپ وحکیمانو ته خوران   بل موږ یوډېرماهرپه کاروبارکي دجمدر

۲-۱ دبحر هند کی یوه لوپه جزیره ده   ۳- بورنیودمحیط کبیرپوه لوپه جزپرده

بیاراته ګویان سو هغه ځوان په دی مضمون   ستاخوهم څه زده دی یاته هسی یې پښتون

ماویل چې پښتانه خودي په علم کې جیحون   زه یم له هغونه یوادنی سړی کرمون ۱

په اتوزبو پوهیږم درته وایم مختصر   یعنی په پښتواوپه هندی کې یم ماهر

عربی اوانګریزی خوهم پوهیږم په ظاهر   ګورمکي اوشاستری ته په ښه شان یم حاضر

په اردو اوپه فارسي کې یاره زه یم محرر   نورعلوم هررامعلوم دی برادره ماش قدر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار ایاتاسو هم پوهیږی په کرورز ۲ اوطیار

یاکه هسی جان خوستایي ددهیلی دپنجسوار اوس خو عالمان خانه هغه دی په گفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر اوس په درته وایم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهیږی دخپل قوم په خیروشر بل داچه شه واقف دی دیوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته یولاتراوسه بی خطر ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقیخواه دخپل وطن دی په دی شان چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران په مکتب سرکاری کي بی تکلیفه بی نقصان

بل په ملک کي یي جوړ کړی سرکونه هم انهار چه له دوی نه حاصلیږی ددنیاکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهریار چه په ده باندي موقوف دی دجهان کاروروزگار

هم دهرتعلیم دپاره استادان دی میسر بل داچي موږ لمسی یودطالوت درحقیقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپرغیرت هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هیبت

له طالوت سره ځوتنه اوکفارو ووپه کثرت مرداریی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سلیمان علیه سلام چه وه پادشاه د کل عالم دهغه په زمانه که خو لازیات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولی چه اصـــف دبرخیاوه وحضـــرت ته مـــــحـــــــتـــــــرم
موړ به ولی خان نه ستایو په دنیا کې مکرم

هم موږ به په حرمت او عزت یوترمحشـــر
بل نیکه مو عبدالرشـــید وویار هســـی غازی ځـــــــــــــــــوان

چه مدام به دده نوم وی په دنیا کې نمایان
هم دی په خوله اوپه زبان کې وویکســـان

بل دی عالی همت وه په دنیاکې په شه شان
هم په خوی هم په خصـــلت کې چانه ری وولکه لمر

بل خوا احمد شـــا ه درد وران وه دافغان
په ده باندې قایل دی یاره کل مرهتیان

بل خو موشـــیرشـــاه ووپه مثال شـــیرزبان
له هیبت نه یې روان شـــه همایون مخ په ایـــــــــــــــــــران

که بیان یې عدالت کړم ته به پاته شـــي شـــــــــــــــشـــــــــــــــدر
حیدرخان وه یو افغان باغیرت اوباحرمت

چه ده وه حاصـــل کړی ســـلطنت په خپل هـــــــــــــــمــــــــــــــت
انګریزبه وه خارج له هندوستانه په شدت

که چیری نظام نه وی دانګریز و په مدت
کـه تیپودرتـه بیـان کړم هغـه هم وو لوی اژدر

بـل موانګریزانوتـه معلوم دی شـــجاعت
چه دوی ووراختلی ودې ملک ته په غیرت

اکبرخان ورشـــکاره کړی یاره دوی ووته هـــــــــــــــمــــــــــــــت
دده په همت باندې دېرقایل دی جرنیل نت

انګریزان دی شـــرمیدلی په دی ملک کې مـــــــــــــــکـــــــــــــــرر
اوچت خودرته وایم چه بیا جنګ وه دمیوند

دېرکفارشول قتل په دی جنګ کې هم په بند
ونیول غـازیـانو دېرکفـارپـه خپـل کمنـد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند درچـــــــــــــــنــــــــــــــد وی شـــړل له ملکه په همت دخپل جمدر

بیا راته گویان شه هغه ځوان په هسی شان زه درنه پرسان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایي خپل نیکونه خپل دوران اياتاســـو هم څه کړی شـــي په جواب کې زیـــــــــــــــــــلان ۲

یاکه هســـی ځان ته وایي موږ یوشـــیرببر افســـوس صـــدافســـوس هم افســـوس دی صـــــــــــــــــدهـــــــــــــــــزار

چه زه شـــوم لاجواب په حکمت کې دطیار ماویل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســـه له ســـتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زپلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمد د هغه پاک پرورگاردی چه مغززده ممکنات په مقداردی

زیاته ونکي دعزت دترقي دی رسوونکي ده ذلت اوده شقی دی

خدایه ماله شقاوته په امان کړی په خاطرمی ده نبی اخرزمان کړی

هم پادشاه سراج الملته والدین چه مالک دتخت وتاج دی په یقین

اهل بیت سراجیه کړی تول مامون دښمنان خواروخسته کړی زړه زبون

هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شاد چه مدیردی داخبارهرځای کی یاد

علامه د زمانی روشن ضمیردی باحکمته پرغیرت باتدبیردی

نیک نامی ورته حاصله مالامال کړی حاسدان یي واړه پښو لاندې پایمال کړی

مولانا محی الدین صاحب غمخوردی دتمام افغانستان دسترګوتوردی

په درویشتمه شماره کي داخبار یواعلان په پښتو کړی تیار

هرافغان ییپه مضمون باندې رسیږی په لوستويي یوترېله هوسیږی

ایراد نشته په پښتو کي ای صاحبه فضل شوی په افغان دی لواجبه

افغانان بهادران دزمانی دی نوراقوام ورته په شان ده زنانی دی

هردولت کي مشهورلکه دنمردی دغلیم په سرولاړ لکه خنجردی

افغاني ژبه ده غیرته ډېره ګرانه خدای زده کړی ده افغان ته په اسانه

ده دی ژبي مبارک ډېرعزت دی پردوملتوکي یي حرمت دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احسان دی — چه راکړی دمدیر ډېرمهربان دی

په خدمت کی ده مدیرصاحب عرضونه — څه عاجزغریب کوم په تعظیمونه

که اخبارشي مزین په افغاني — نورانی به شي افغان په معانی

دیورپ په حال به واره خبردارشي — له غفلته یو کرته به بیدارشي

که خدای کړی ترقي ده افغاني وی — دپښتو اخباریې سرده ودانی وی

ای خاوند ه ذوالجلاله باری خدایه — ترقي پښتو ورکړی بی نهایه

چه فقیر عبدالسلام کامه وطن یم — اوسیدونکې مستعلی کې شه وطن یم

امید واریم په خدمت کی دمدیر — چه اخبارکې شي داخل زماتحریر

سنه دری سوه یوزرپنځه دیرش کاله — تیردهجرمیاشت وه سلخ دشوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دوعا

فخردین شـــمع دولت احمدی ملت ســـراج د خلت په خلصـت شـاد شـه حکمت په شـه تـــــــــــــاج

کوزدنشـــي تخت وتاج له جوړشـــوی له ســــــــــــرايـــــــــــه عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــــه ســــــيـــرابــــه

تـه راضـــی ســـی په دوه کونـه میســـر دهـــــــرعســـــــيـــــــر لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شـه امیر حبیب الله ته کسـب وکاردرحبیب ورکـــــــــــــــــــــــي ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب ګوری له یثربه هرســـاعت تاته ای وروره سـرچشـمه داسـلام نه یي حق تعالی د مکړه خــــــــــــــــړه

امت باغ دمصـــطفی دی ســـرچشـــمه یي ســــــــــــوافســــــــــــر سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســـوی ترزاړه واړه هلکه ســـتـاعزت داســـمـانی وی نـازدمـه لویږ ه پـــــــرځـــــــمـــــــکـــــــه

یـاالله العلمین پـه طفیـل دمصـــطفی شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـايه اوژده کي چه اســـلام په ا ســــــــــوده شـــــــــــي بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شــــــــــــــــــــــــــي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــکســـته قلم تمام ســوزیاتی نه لری زبان ربـه تـه پـه رحمت دبرکـه چـه مظهرشــــي درحــــــــــــــمــــــــــــــان

که په خپل عمر پودعا لرم په خدای قبوله دپادشاه په شان کي بنايي هم مشروع موهم قـــــــــبـــــــــولـــــــــه

هم زمـا بخره پـه کي هم نصـــيـب دعلم وخـــــــــــــــــــــاص که پادشا صاحب دنيت وی کل عالم به سی خواص

ســـعـادت دســــلاطينولکـه ابردنيســـــان مشترک ددرست عالم شوکه انسان دی که حـــــــــيـــــــــوان

باری ربه له تاغواړو چه مو هومره دبدبه ســـــــــــــــــــــــــی زموږ دتوری له هيبته کفره په زلزله ســـــی

دبدبه موســـوه بالاانشــــاء الله لـه اتفاقه دادعقل شـــمع کوره نوی راغله له خلاقه

عادتی قاعدی داوي هميشه به شير حريری شـــــــــــــــــــــــو ايزدی عنايت گوره جام دزروکتوری ســـو

لوی اميد شـــو وخالق تـه چه مورب کي ســـــــــــــرفـــــــــــرازه موزبايللی په دغه وه چه مواخته وه بيغازه

اميد واريوباری ته عمارت به موبلند ســـی دتحقيق توفيق يـه راکي واره لوتی بـه مـــــــــوقـــــــــنـــــــــدســـــــــی

لوی اميد لرم ورب ته چه همت مو توله ديــــــــــــن شــــــــــــــي شـــــياطين مخالفين اعداد دين مو به ناورين شــــــــــــــــــــــــــــــي

دتهذيب اولواجباب کتاب ځخه انتخاب

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انوامبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپښـــو پس خورده نخورم زه مکروه کله کـــــــومــــــــه !! دمړه وروړ په ورســـتو غوښـــوځان وکلی مـــــــــــــړومـــــــــــه

که موژک په ځاه کې ولويدد ری ورځی می خــــــــواګـــــــــرځـــــــــی په مرد اروبدو غوښو هرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي په بل لاس کې می اره ده دخپل دين ريشـــی ريــــــــــبــــــــــمـــــــــــه

دين موټوله طبيعت واصـــطلاح وبرعات شــــــــــــــــــــــــو تش الفـاظ می دی پـه خولـه کې چـه ددين دعوی کومه

که خوشوی په ډوډی ګډ سودعيال له سری ولـــــــــــــــــــــــــم په خبره غليظ اخلم خوله ووزړه مرداره ومه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانــــــــه يــــــــونســــــــــی پـه لاســـوکې می اورتـک دی پـه کلـه۱ ورلــــــــــګـــــــــومــــــــــه

دشپيتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تيرنکړم پـه مثـال دکول غويی يم پرمخ ځم پـــــــرشـــــــــاراخـــــــمـــــــــه

مولاياشـــه راته وايي که موژک ددنه نه وای د کلو غله می څه ســـوه چه ښی په ډکومه

علت ټوله کم علمی سوه بی ترتيب په دين کـــــــــــدســـــــــو فرايض می بيکاره کړه نوافل پرسترګورډمه

نوافل چه ټوله جمع دخپل عمر دکلو کړم درشـکې قيمت بی نســی چه يوزخم په ترمه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت هغه دغه علم بولی چه حدود وپیژنمه شو

اول ځان بیا تاته وایمه راسه دین ته ترتیب که پرځی که نه پرنه ځی زه یه ترتیب کشیژده بیانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفرالمظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغه څه عجب دوران دی	چه راغلی پرافغان دی
لمردعلم راختلی	په روشان توله جهان دی
وقت دعلم ودهنردی	نوردعلم درخشان دی
نن دجهلی بازارسوړدی	دهرعلم تودوکان دی
داخوعصردسراج دی	چه افغان تول په روشان دی
عجب عصردی ای وروره!	چه ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
دسراج په نور روشان دی	که خیبردی که کهسان دی
شکرشکر شه ساعت دی	فضل سوی درحمان دی
شه امیر یه دی راکړی	پرموړتولومهربان دی
شه غمخوردپښتنو دی	دخپل وقت نوشیروان دی
علم دوست هنرپرور دی	لوی امیر اوشه سلطان دی
مزاج دان طبیب دملک دی	په حکمت لکه لقمان دی
پښتومره وه ده ژوندی کړه	روح پروردخپل لسان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تخت وتاج دی همیشه وی	خوزمین واوزمان دی
مشر زوی دامیر کوری	عنایت دپاک سبحان دی
شه سردار معین دعلم	دعرفان دباغ باغوان دی
هم ناظردمعارف دی	هم ناصر دهرناتوان دی
شهزاده دپښتنودې	تاج دسردکل افغان دی
شه معین السلطنه دی	پرامیرصاحب دېرگران دی
معارف ته وله دده دی	هم ددې مجلس میزبان دی
نازدنه لویژی پرمځکه	خوولاړ شنکي اسمان دی
هغه خدای دی ساتند وی شي	چه دتولو نگهبان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ مخ ۷ کال ۱۰ شمار ه ربیع الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۳۰ دسمبر ۱۹۱۷ م ۱ جدی ۱۲۹۶

دوه مسلکه دی په موژکې یو عادی وپدری شـــــــــــو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شــــــــــــو
چـه عـادت پـردین راغلـی هغـه دین بــــولـــوبـــیشـــــکــــه	اوکه نه وو عادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصــــطـلاح هـم بـری مـداردی حـاکـم شــــوپـــرشـــریــــعـــت	کتاب تول که یه نغاره څه حاجت دحل حـــــــرمـــــــــــت
هرحلال حرام دشـــرعی کـه عـادت وو ارجـــمـــنـــد ســــو	که عادت نه وو هرخونه چه مرغوب وی نـــاســـیـــنـــد ســـو
دروا دناروا مســـلی زده که له عادته	څه نوکان باســی بیکاره تحقیق کي له شـــــریـــــعـــــتـــــه
که اویاځله مشـــروع موکد وی لـه قران	چه پســند دعادت نه ووگویا نه دی له قرآن
عادت شـه بالانشینه موزیه یوحلقه بگوش	دعادت په ډول رقصیږی که چالاک دی که مدهوش
په لحد کي چه دکشیږد ی تکبیرووایي وتاته	دین عادت که شــریعت ووژرجواب راکه ومـــــــــاتـــــــــه
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعـاجزی رســم هغـه چـه واده پـه قبیلـه
په قیامت به الله وایي ســپی دی نه خوړخه جهت وو	زه به وایم باری ربه مناهی دشـــریعت وو
دیتیم مال چه دخوړ یامال دعصـــب دتاراج	ستافتوی له شـریعته که قرآن درکي رواج
څه به وایم خپل الله ته تی راوشــیه پښــتو	که مردی د میره نه وومردبه نسی په بریتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه مرداری غوښی نه خورم عادت کې ترکرزولی	هیخ پردین دمجری نسی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بدتروی څنگی خورم په اشتها	دین می څه شوراته گوری نه می شرم نه حیا!
دقران شریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکې څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصطلاح وعادت له دی سکه داره	چه روشان په عادت نه وو ټوله پاته شوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشاه سکه مغلوبه دناچلی پیسکی
تردی لوبدبختی شته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کې نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصطلاحه ترشرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یې کړه غلطه دین ترپاته په گروه گروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چې عیب باله سی	که احکام دشریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرټوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنگ ځنی پرهیز شو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکې نه لرم له کړنه	څه به یوسی اخرت له پرملامات سی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموږپه غاړه	جهنم په خیال جنت سوحس باطل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن بـارکش بـاری درکړی میره هغـه چـه پــــــــــــرســــــــــــپــــــــــورشــــــــو	چه یې خرپه خټ کې ســـپورکې جهان کل دخره ابخورسو
بازی تولـه له غیرته غیرت نوم دی دایمان	که ځلانده شـــمع نه وه وبه ژاړی په ارمان
چه غیرت دمیره نه وی قدرنه لری له تولـه	په جثه یې خطامه شی بی معنی سرپی بولـه
نغاره کی پراســــمان وی چه هوش نلری ســـــــــــــــــاده دی	که په تخت په هوا درومی سپوریه مه بولـه پــــــــــــیــــــــــاده دی
له اســـمانه زمکې عرشـــه څه د راوړه ای خـــــــــــود رایـــــــــه بـدعـادت بیـانـه وم مکرره پـه بـاربـار	که مبلغ دمعنی نه وویل شـــــی نه وځی له ســــــــــــــــرایـــــــــــــه هیڅ می صبرځینی نه سی ځکه ډیربه سی تــــــــــــکـــــــــــــرار
لـه تکرار ه ملال مســـــه عـادت دین دی نــــــــــــــــړولـــــــــــــــی	پـاک قرآن درب کلام یـه پـه چـارپیره دی وهــــــــــــــــــلــــــــــــــی
له قرانه ســره جنګ دی که ملګری دعادت ســــــــــــــــــــــــــــو	زمـاوروره پـه دی پوه شـــــه څـه مخرب دشـــــریـــــعـــــت دی
توفیق غواړه له خالقه بخشــنده دی مهربان	هم ارحم الراحمین دی هم کریم دی هم مــــــــــــنــــــــــــان
بل طرف تـه امیدنســــتـه بی دربـاردخـالق	دغه باب دغه خلقه ســوه ســـابق ود لایق
زاری ګویه یم ورب ته څه عادت مو عبادت کـــــــــــــــــــــــی	یاارحم الراحمین ! رزق روزی موســعادت کــــــــــــــــــــــــی

تهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني سوگند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شــي جامی یه په اغوســتی پیریشــان یي خــــــوراښـــــــــــکـــــــــلــــــــــی
رقصــــوی پرمجلس کې فاجران پرګرزیدلی	په بوســه روپی تراخلی په غاشــوفاسـق نـــــــــیـــــــــولــــــــــی
نـه ملاشـــتـه نـه صـــوفی شـــتـه نـه دریم غـــــاورپــــــــیــــــــداشــــــــو	چه په لحثه توره ورســی په غیرت تردین فـــــــــــــــداســـــــــــــــو
خوارفقیر که افسـوس وکه یاپه وینو سـترګو ســــــــــــــــــــــــــــــــــــری	نوریی څه له لاسرراسی که دځان غوښی کـــــــــــــه پـــــــــــری
دونه لویه خرابی وبیباکې په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشـــو نه په زورکې څوک خوژیژی
تـه خرواردلواطت ودزنـا پـه میزان تول کـه	یومثقـال ددي پردرنـد دی کـه نـه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کې داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داســـوفخر وســـعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت ســـی معصـــیت	بل به نه وی په اســـلام کې تردی پورته ضـــــــــــــــلالـــــــــــــت
درست ولس په دی شریک دی دابازخواست به له موژوسی	که څه لری که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نـــــــــــه ســــــــــي
پرمومن باندي واجب چه داصـــحبت په غم الــــــــــــــــــودکــــــــــــه	که به نور له لاس نیســـی یومټ خاوری پـــــــــــــــــردودکـــــــــــــــه
یادټولو په قوت ســره پادشـــاته خبرورســـی	دانخری بـه ســـی محکم خره غوایي به تـــــــــربــــــــدرســـــــــی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه غیرت پرمینه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپایماله نه موننګ سونه مونام
دین دګوتوشوریدن سو تسبیح اړووشي غشي	داتسبیح به دی زنجیرسی ددوزخ داورسکروتی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمه	چه ددین نقصان یه ولید ځان به نه ولی بیغمه
لالا ځکوی درتیرسه داخبرسودنامرد	حیدری ذولفقارکشي که چه هیڅ پاته نسی فرد
کل بنیاد دین پرتوره نو راحکام په خال وخط	که یه توره تیره نه وی دین یه بایلو سوغلط
دحسین سرپه تویوی دل کوشه دمصطفی	چه غیرت دعراق نه ووکفیبن سوه بیوفا
کوم توکردبیدنی دشهزاده ترخون سوکم	چه پشتو سوبی غیرته دین پایمال پرخی دم
جواهردشریعت دمصطفی دزړه اجزاشوه	چه په سپک نظریی ګوری ډېره بده یي جزاشوه

دتهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ ـ ۶ مخ ۷ کال ۱۴ شماره ۱۵ جمادی الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۲۷ فبروری ۱۹۱۸ م ۹ حوت ۱۲۹۶ هـ ش

افغاني سوګند

نواموزه پاکه لوحه چه لیکي هغه خط اخلی	ددي زمکي حکم ستادی که اغزی پرژدی که نخلی
دهلک که تربیت وو ډېراسان په مراد سی	دطوبی ونه ترسازه پلارپه قبرکي په شادسی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کې
چه تومان دده خرخشت وی داپه څه شي موجودیږی	کې دبل پیسه راکش کړه ستاتندی به په داغیژی
زړه د کی دزنبورځاله همیشه لکه سرسام	خبرنشو په کمال چه افلاس فخرداسلام
مسکنت دشه لقب وودې بی بولی تورفرنګ	طبعه واوښته له دینه غریب تاکي په بدرنګ
تعجب دی وانسان ته پرهرخیال چه پوخ سوهډ	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرڅوسی ګدوډ
اهنی سپاره میدوشي ۱ سازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشمیری که دکنی وی	چه په هډپوخ عادت پوخ سوپوهغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خندا

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر قدردهم طبعی بی نزدیکت دمصطفی وی	که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی
ده پرنس کانی تړلی ته خوانچې خوری دسالن	دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن
دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی	بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی
بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب	بیزوبان په تابازی که ګرزوی دی باب په باب
تن بیزوطناب یه طبعه بیزووانډی خپل دشمن	څه ریشخندی یې پرتاجوړکړپرخواهش داهرمن
چه یه شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته کوره	مردی تولہ په میرانه حبطه درومه ترکوره
دنیاکې کودې په نکړی تنګی وتری مرانه	دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړې سپیتانه
دمردی په کارشرمیړی په سپیتانه کې یه خوند	چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرګ یه به ترهسی ژوند
په سل کاله نه پوره سونه فربه سو نه سووسیر	نه موооویل چې ربه تیرپرتیرسوهیرپه هیر
دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای	دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې
بازی تولہ درونی ده که د زورفقط سوه سمه	دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه
سره ګلان دی غوړیدلی بلبلان باندې مستی که	چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول می پرستی ده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زړه دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یې په یوکنج کې چاپیرۍ	لږڅه هوش کړه سړی سه زړ ه پرڅه له تاپاتیږۍ
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری درومی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	ډیربه ووینی یې په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پریږده	که دڅه له تنه پرې کړ ه سعادت دی مخ ته کښیږده
بی گدره گدیره ډیرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچې په سولیږۍ دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شـکر شـکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بسـتان موخپل دی
سـروه خپلـه بلبل خپل چمن موخپل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشـه خپلـه خمـارخپل پیـالـه موخپلـه	بزم خپل سـاقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپل بـازار موخپل وطن موخپل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شـاه موخپل گداموخپل قاضـی موخپل دی	سـپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عسـکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شـکرشـکربیگانه په میان کي نشـته	مدیرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عجب عصـردی افغـانـه نظروکړه	ژبـه خپلـه قلم خپـل بیـان موخپـل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سراج الاخباردرسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښـــتو خاص حرفونه نه ليدل کيږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کې دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمې هم ځينو ځايونوکې پيوستې ليکلې شوي داوسني رسم الخط سره مغايرت لري چه موضوع په لاندې مثالونوکې په ښه ډول سره ليدلای شو:

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط
له کومه	لکم
ډېر	دير
موږ	مژ ـمنز-مونک-منک
ځوان	جوان ـڅوان
زوړ	زور
پښتانه	پشتانه
کيږدی	کژدی
شوی	سوی
يې	يه
چې	چه
کې	که
سړی	سری
لومړی	لمری
ټول	تول
مه کړی	مکری
لږ	لژ
په عالم	پعالم
ګوره	کوره
کړمه	کمه
زمونږ	ځمونک-زمنز

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الا خبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوږ	خوژ
ژړل	زرل	غږ	غژ
کړ	کي	ونړوینه	ونروینه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښیار	هشیار	ترکو	ترک
هوسیږی	استیژی	لوږه	لوژه
کیږی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتیا	رشتیا
ځینی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-څان
زما	ځما	گنهگار	کنه گار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافیه	جیوگریفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موږ	منز	بی خبر	بیخبر
کي	که	اوسیږم	اوسیژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پوهیږم	پوهیگم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	څل	غټ	غت
ځکه	څکه	ځوان یم	څوانیم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورخ
ځالی	څالی	خپل	اخپل
نکړی	نکي	وموښه	وموژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

له تا	لتا	ګل	کل
هومره	همره	ګرځیدل	ګرزیدل
ځای	څای	فوځونه	فوجونه
کې	کش	ځلمی	زلمی
پښو	خپو	افګار	افکار
رسیږی	رسیکې	مه کوی	مکوی
هوسیږی	هوسیکې	سترګی	استرګی
لمر	نمر	زړه	زله
کړمه	کمه	ځکه	زکه
ښکاره	شکاره	نامه	نام
سپاه	سپه	خښ	خش
لیکې	لکې	نښلی	نخلی
ثان	سان	هلکان	هلوکان
میږه	میره	دوزخ	دوژخ
څه کوی	څیکوی	موز	موژ
ځلانده	څلانده	ځینی	څینی
ځی	څی		

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

دافغانســـتان دفرهنګي ژوند په لوړ تیا کې یوبل عمده عامل دامیرحبیب الله خانه په دوره کې دهغو فراریانو راســتنیدل وو، چې دامیرعبدالرحمن خان له خواتبعید شــوئ وو، هغوی هیواد ته له راستنیدو وروسته داذهانوپه تنویرکې ستره ونده واخیسته او دمعاصرو ادبیاتو پربنســټ ایښــودلوکې یې مهم نقش درلود. د دغوکســـانوپه ډله کې محمود طرزی اوغلام محمد الدین افغان په خاصه توګه دیادونې وړ دي.

دتجدداوروښـــانتیا ددورې ادبیات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بیولوته وقف شـوئ وو. په دې کې شـک نشته چې دمعاصـرادب ترڅنګ کلاسیک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصـرادب دمحتوی اوپیغام ددرلودلوله کبله نورادبي جریانونه له خپل عنعنوی اهمیت څخه وغورځول، معاصـــر ادب دیوه متعهد اورســـالتمند ادب په توګه دټولنې په خدمت کې په کارواچول شـــو، په هیوادکې دمزمن فقر،بیســـوادی، اداري فســـاد ،ظلم اوبې عدالتی عمومیت، ټول وطن پالونکي اوپرازادی مین روښـــانفکران دې تـه وهڅول چې دمنځنیوپیړیو درکود دلـه منځـه وړلولـه پـاره حـاده مبـارزه پیـل کـړي. ادبیات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســـتخدام کـړي او ولس دغفلت، بې خبری اوبی تفاوتی ددرانه خوبه راویښ کړي، دپښـــتوژبې او ادبیاتو دپراختیا اوپرمختګ له پاره زمینه برابرېده، په همدې وخت کې په لره اوبره پښـــتونخواکې دپرداســـي ځوانان موجود ووچې دنویو علمونواوارو پایي ادب مطالعه یې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه یې پیژندلي وو، دخپل خیال داظهارله پاره یې نوی لارې په نښـه کړې وې، اودپښـتو دلرغوني ادب په پراخه بنسټ یې دپښتو دنني ادب مانۍ پیل کړه. که څه هم انګریزي استعمار په ۱۸۹۳ کال کې دډیورنډ په تحصیلی کرښې سره دافغانستان دخاورې یوه برخه له اصلی پیکرڅخه بیله کړه، خوویې نشـوکولای چې دپښـتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښـتونو اوګډو ویاړونو ترمنځ دبیلتانه کرښـه وباسـي. دفرهنګ په سـاحه کې دلته اوهلته په یوه وخت کې حرکت پیل شـو، ددغه حرکت مخکښان دټولنې روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کندهـاري لـه خوا (۱۹۰۶) دجنوري پـه یوولســـمـه نیټـه راووتلـه خودهمدغي لومړی ګڼي له خپرېدولو وروسته جریده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانیه) په نامه په (۱۹۱۱) کې محمود طرزي په مدیریت اومشـری خپره شـوه په همدې وختونوکي په لره پښـتونخواکې هم دپښـتو دمعاصـرادب دپراختیاپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (۱۹۱۰) کې دافغان دجریدې دخپرېدوسـره سـم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شـــول، اودراحت زاخیلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې لیکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په سـراج الاخبار افغانيه کې دپښـتو مضـامينو اوشـعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولي وه، ددغو تولو اوښـتوسـره سـره دپښـتوغزل محتوى هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محى الدين افغان لومړنى سړى ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځاى کړه لکه :

زړه زمـا ډک دى لـه مـيـنـې دوطـن
خـپـل وطـن مـاتـه عزيـزدى تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پـه مـاډېـرګـران دى
تـرکشـمـيـره تـرپـاريسـه تـرلـنـدن
شـيرين ځـان مې پـه شـيرين وطن فـدادى
زه خـودارنـګـه فـريـاد يـمـه کـوهـکـن

اخـردعـادافـغـان داده اى صـاحـبـه
چې اسـلام صـاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـالح محمد ددې دورې بل تکړه شـاعرهم په شـعر څه ناڅه ويني کړي دي.ددغې دورې په شعرونو کې دنوى دوران د پيليدوزيرى ورکړ شوئ دئ ددغې دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـالح محمد کندهارى ، غلام محى الدين افغان ، مولوي عبدالواسـع کندهارى عبدالعلي مستغني ،عبدالهادي داوي ، سـيدمحسـن کندهارى ،عبدالسـلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکي جذبات ،داسارت اوبندګي پرضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښـکلا ترسـيم ، په ټولنه کې دانسـان موقف ، دده دژوند شـرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره دېرهلې ځلې کړي، اونورخلک يې دپښـتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته ځيرکړي دي دغه ادبي نهضـت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړى:

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- پښـــتانه شـــاعران اوليکوالان يې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبياتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران يې روزلي دي.

۲- سراج الاخباردافغانستان په ابياتوکې يونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شـــعورتـــه يې وده ورکړه اوخلـک يې دخپـل هيواد دازادئ اوخپلواکئ داخيستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې يې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښـــتوژبې دپراختيا اوعلمي کولو له پاره يې ډېرئ هلې ځلې کړي دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښـــتو ژبې اهميت اوارزښـــت په ډاګه ځرګندشـــوئ اوداڅرګنده شـــوئ چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه بايد پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښووني اوروزني دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســـترشـــاعراوليکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبيبي په ليســـه کې مقررشو.

۷- ســـراج الاخباردپښـــتو نظم اونثرته خپله غيږ خلاصـــه کړه اوهغوته يې په خپله غيږکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه يوازې دپشتو معاصرادب پرمختياکړې بلکې دکلاسيکې دورې شاعران يې معرفی کړي اودهغوی اشعاريې نشرکړي دي .

۹- دپښـــتو ژبې فلکورته يې هم توجه کړې چې ۱,۴ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدين افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسراج الاخبارپه پاڼوکې شعر دشعر پرځای پاته نشودجريدې په وروستی پلان کې دمينی اومين ځای دژونددرپښتينواصولووينو پوهه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانستان په هنري ادبياتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشـــعرونو ټولګه چې ماپه دې کتاب کې راوړې که چيرې نوموړی شـــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتنی ټول مسايل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې ليدل کيږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانستان کې سراج الاخبار افغانيه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت څرکونه اونويو موضـــوع ګانو ځايونه ليدل کيږي. لکه دخپلواکی، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پيل کې دغه نويوالئ له يوډول شـــعري کمزوريو هم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډک وو ،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوئ، ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپیلیدو زیری ورکړ شوئ دئ.

په درناوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليكونه

۱- دسراج الاخبار بيلابيلی اته کلنی جريدې

۲- دافغان ياد- دکابل پوهنتون –دژبواودابياتو پوهنځی-۱۳۶۳ کال

۳- دغلام محی الدين افکار اواثار- دکابل پوهنتون دژبواوادبياتو پوهنځی

۴- دپشتو معاصرادبيات اوسنی دوره پوهنوال ډاکتر زيورالدين

درسی لکچرنوټ ۱۳۵۸ کال

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library